

EESTI METS

METSA JA JAHINDUSE KUUKIRI

SISU:

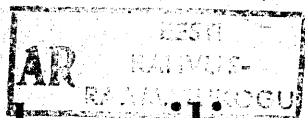
- Kuuse- ja männiseemnete külvikõlvallsusest. —
A. Raff, mag. agr.
- Eesti metsamajanduse seisukorrast. — *A. N.*
- Kas reas- või laikülv? — *Alfr. Auksmann.*
- Alatskivi tammikust. — *E. Tinno, Alatskivi metsäilem.*
- Raudvara seaduse mõju riigimetsale. — *O. Indermitte.*
- Adramaa. — *A. V.*
- Looduskaitse.
- Kutselalised küsimused.
- Metsateenijate kutseliikumine Lätis. — *A. Rumba.*
- Jahindus.
- Kirjanduslik ringvaade.
- Teated puuturulit.
- Mitmesugused teated.

1932. A. VEEBRUAR NR. 2
XII AASTAKÄIK

AD

Akadeemilise Metsaseltsi, Eesti Metsateenijate Ühingu, Eesti Metsaühingute
Liidu ja Eesti Metsaülemate Ühingu häälekandja.

Tellimise hind kr. 4.— aastas, kr. 2.— poolaastas, üksiknumber 40 senti. Kuulutuse hind kr. 20.— lehekülj,
kaanel 50% kallim.

Akadeemilise Metsaseltsi peakoosolek

on **27. veebr. s. a.** geoloogia auditooriumis kell 17,
Tartus, Aia tän. 46.

Akad. Metsaseltsi juhatus.

X

metsateadlaste päev

korraldatakse **28. ja 29. veebr. 1932**

Tartus, Aia tän. 46. Algus kell 10.

Akad. Metsaseltsi juhatus.

EESTI METS

METSA- JA JAHINDUSE KUUKIRI

VÄLJAANDJAD: Akadeemiline Metsaselts. Eesti Metsateenijate Ühing. Eesti Metsaühingute Liit. Eesti Metsaülemate Ühing.	Vastutav toimetaja Prof. O. DANIEL. Tartu, Jakobi t. 60. Toimetuse sekretär KARL KERBERG. Kod. telef. 438-90.	TOIMETUSE AADRESS: Tallinn, postkast 97. TOIMETUSE ASUKOHT: Tallinn, Lai tän. 41, tel. 444-43. POSTI JOOKSEV ARVE NR. 155
--	--	---

XII aastakäik

Veebruar 1932

Nr. 2

Kuuse- ja männiseemnete külvikõlvulisusest.

A. Ratt, mag. agr.

1. Seemnete tarve meil ja nende väärtuse selgituse tähtsus.

Kui suur meil on iga-aastane kuuse- ja männiseemnete tarve, sellest puuduvad arvulised andmed. Arvestades aga tehtud uuskultuuride üldpinda võib ligikaudu leida ka seemne hulga, mida vajab meie metsamajandus kuuse- ja männikultuuride iga-aastaseks seemenduseks. Võttes aluseks tehtud uuskultuuride kolme viimase aasta keskmise pinna¹⁾ võiks meil seejärgi arvata aastast seemnete tarvet: männil — $2168 \text{ ha} \times 2 \text{ kg} = 4336 \text{ kg}$ ja kuusel — $349 \text{ ha} \times 2 \text{ kg} = 698 \text{ kg}$, s. o. kokku 5034 kg. Lisades siia juure veel kultuuride täienduseks ja paranduseks mineva männi- ja kuuseseemnete hulga tõuseb iga-aastane kodumaa männi- ja kuuseseemnete tarve ligikaudu 5100 kg, mille turuväärtust praeguste hindade järgi võib arvata 36.000 kr. Ja kui härra B. Tiismann²⁾ õigustatult nuriseb metsakultuuride liig suure iga-aastase paranduse ja täienduse üle, mida nõuavad uuskultuurid, nii et täiendus- ja paranduskultuuride üldpind peagu võrdub samal aastal tehtud uuskultuuriga, ja neid vigu katsub parandada külviaja ümberkorraldusega, siis arvan, et ei ole liigne seda viga otsida veel ligemalt, nimelt külvisest endast.

Puuseemneile, vähemalt meil, tuleb vaadata kui puht-loodusproduktidele, kus inimese teadlik käsi vähe võib mõjutada valmiva seemne väärtust, sest metsanduses ei ole seeme siht, nagu see on paljudel juhtumel põllutalunduses, vaid ainult abinõu suurema, parema ja odavama puuproduktiooni saamiseks. Seepärast osutub seemne kvaliteet väga ebahütlaseks ja juhuslikuks, kui seemnete kogumisel, käsitusel ja hoiul ei pühendata küllaldast tähelepanu külvisse väärtuse tundmisele ja hindamisele. Et puuseemnete analüüsitehnika pealegi kuulub raskemate hulka, nõudes teadlikku vilumust ja korralikke idanemistingimusi, siis kodused seemnete järeleproovimised osutuvad sageli ebakohasteks ega anna kuigi rahuldavaid tulemusi.

Riigi seemnekontrolljaam on juba 6 aastat määranud ka puuseemnete idanemust, kokku kuusel 334 proovi ja männil 87 proovi, mida on saatnud analüüsiks riigimetsade valitsus. Kuigi viimaseil aastal analüüsiks saadetud seemneproovide arv tunduvalt on tõusnud, esineb siin siiski vaid üksikute metskondade seemneproove. Suurem osa metskondi on puuseemnete kvaliteeti määranud kas kodusel

¹⁾ Eesti Statistika — 1929, nr. 94 (9), 1930, nr. 98 (1) ja 1931, nr. 112 (3).

²⁾ B. Tiismann, Millal külida okaspuid. „Eesti Mets“ nr. 12, 1931.

teel või ei ole seda üldse teinud. Oleks soovitatav, et metsateadlased metsa külvisse väärtuse hindamisele ja tundmisele juhiksid enam tähelepanu, mis kindlasti aitaks kaasa uuskuultuuride ökonoomsemale soetusele.

2. Kuuse- ja männikülvisse puhtusest ja idanevusest.

Külvisse külvikõlvulisuse hindamisel tuleb arvestada eeskätt seemnete puhtust ja idanevust. Viimased koos annavad puhtate ja idanevate seemnete laboratoorse väärtuse, mida seemnete hindamisel tulebki arvestada.

Kodumaa kuuse- ja männikülvisse puhtusest puuduvad seni tarvilised andmed, sest vastavaid analüüse ei ole senised seemneproovide esitajad kontrolljaamalt nõudnud. Seemnekontrolljaamal endal puudub aga võimalus korraldada suuremat uurimistööd sel alal. Isiklikult olen leidnud üksikute puhtusanalüüsides põhjal järgmised andmed kodumaa seemneil:

Tab. 1.

Seemne nimi	Puhtuse %	Min. osad ja praht %/0/0	Tühjad seemned %/0/0	Proovide arv
Kuusk	maks. . .	92.4	33.7	37.8
	keskm. . .	75.3	12.4	12.3
	minim. . .	28.5	5.7	0.5
Mänd	maks. . .	97.4	21.4	25.2
	keskm. . .	82.4	8.9	8.7
	minim. . .	53.4	2.6	0.0

Nagu toodud andmeist näha, jätab kodumaa kuuse- ja männikülvisse puhtust tublisti soovida, mitte üksi tühjade seemnete, vaid ka kõrvaliste ainete, nagu praht, mineraalosa jne., suure sisalduse tõttu. Võrreldes Soome 1919.—1929. a. keskmistega, mil E. Kitunen³⁾ järgi oli puhtus: kuusel — 93,3% ja männil — 96,0%, samuti Eberswaldi keskmistega, on kodumaa kuuse- ja männikülvisse puhtusest tunduvalt halvemad, sest keskmiselt võib meil kuuse- ja männikülvisse normaaluhtust arvata vaid 80—90%.

Idanevusest annab ülevaate tab. 2, millest on näha, et aastate järele kuuse- ja männiseemnete idanevus õige tunduvalt kõigub, mis oleneb seemnete bioloogilistest omadustest, koristusest ja hoiust, sest analüüsi tingimused olid kontrolljaamas kogu aeg ühesugused.

Tab. 2.

K u u s k					M ä n d				
Aasta	Proov. arv	1000 seemne kaal gr.	Energia %	Idanevus %	Aasta	Proovide arv	1000 seemne kaal gr.	Energia %	Idanevus
1926	4	6.11	62.1	66.5	1926	3	4.71	65.8	80.4
1927	4	5.04	27.7	36.1	1927	40	5.38	64.5	80.4
1928	106	5.50	67.5	72.2	1928	23	5.17	49.1	72.8
1929	7	6.02	66.7	75.6	1929	12	5.11	64.4	76.0
1930	29	5.49	55.2	61.3	1930	4	5.47	75.7	87.6
1931	184	6.23	50.5	63.3	1931	5	5.76	65.6	77.2
Keskm.	334	5.93	56.5	65.9	Keskm.	87	5.27	61.0	77.9

³⁾ E. Kitunen, Kertomus valtion siementarkaslaitoksen toiminnasta, 1931.

Siinkohal peab aga mainima neid raskusi, mis esinevad kuuse- ja männiseemnete idanemise määramisel üldse. Nagu teada, esineb harilikus külvises õige rohkesti tühje seemneid. Vene andmeil arvab N. Kobranov ⁴⁾ okaspuudel keskmiselt üle 40% tühje seemneid; eriti suur olevat tühjade protsent kuuseseemnete juures kui paksemakestalisil seemneil üldse. Et tühjad millegagi väliselt ei erine tuumaga seemneist, siis tegelikult osutub nende eraldamine väga raskeks. Ja sellepärast ei saa absoluutselt mööda vigadest, mis tekivad idanemise määramisel seega, et idanema võiakse panna ka tühje seemneid. Kuigi need vead ei oma tegelikku tähtsust, on nad siiski möödapääsmatud.

Laboratoorsele idanemisprotsendile tuleb vaadata kui suhtelisele arvule ja tegelikult looduses ülestulnud elujõuliste taimede arv osutub hoopis vähemaks leitud laboratoorsest idanemisprotsendist, nagu on näidanud vastavad, ka metsaseemnetega korraldatud katsed. Haack ⁵⁾ keelab näiteks seepärast hoopis ära sarnaste kuuse- ja männiseemnete tarvitamise, millede laboratoorne idanemine langeb alla 65%, sest looduses võib neist seemneist paremais kasvutingimustes idaneda vaid kõigest 20%. Samuti võrreldes tab. 3 toodud keskmisi idanemisprotsente vastavate välismaa andmetega näeme, et männiseemneid, mis 87 proovi keskmisena annavad idanemise 77,9%, võib lugeda idanemisel rahuldavaiks meie kliimale. Kuuseseemnete 334 proovi keskmine idanemine, 65,9%, on aga madalavõitu, sest välismaa andmeil nõutakse kuuseseemnele keskmiselt 75% idanemist meie kliimavöös.

Toodud keskmiste idanemiste järgi ei tarvitse aga veel arvata, et meil kuuse- ja männiseemne külvikõlvulisus parem ei olegi. Nagu tabel 4 võib näha, tõuseb suurema osa seemneproovide idanemine kuusel üle 70% ja maksimaalne idanemine ulatub kuni 93,1%; seejuures on aga ka proove väga nõrga idanemusega, mis just näitab kogutud metsaseemnete kvaliteedi ebaühtlust ja suurt külvikõlvulisuse kõikumist. Nagu juba tähendasin, on metsaseemned puht looduse produkt, nende väärtus sageli täiesti juhuslik ja nad nõuavad seemne tarvitajalt seepärast tingimata kvaliteedi hinnangu, kontrolli.

Tab. 4.

Seemne nimi	Idanemine %/0/0							1000 seemne kaal g.							
	kuni 50	50-60	60-70	70-80	80-90	üle 90	Kokku	kuni 4,0	4,0-4,5	4,5-5,0	5,0-5,5	5,5-6,5	üle 6,5	Kokku	
Kuusk	proov. arv	56	51	50	87	70	20	334	12	22	21	22	156	101	334
	pr. arv %/0	16,5	15,3	14,9	26,1	21,1	6,1	100	3,6	6,6	6,3	6,6	46,7	30,2	100
Mänd	proov. arv	7	5	7	13	29	26	87	1	—	13	55	18	—	87
	pr. arv %/0	8,0	5,7	8,0	15,0	33,4	29,9	100	1,1	—	14,8	63,3	20,8	—	100

Ning selleks hinnanguks ei aita üksi laboratoorsest idanemusest, vaid selleks on tingimata tarvis teada ka seemnete puhtust; alles siis võib jõuda selgusele tõelise seemnete külvikõlvulisuse üle. Sest seemnete puhtus kõigub tühjade seemnete sisalduse järgi väga tugevasti. Samuti külviväärtus, mida põllutulunduses on hakatud tarvitama seemnete külvikõlvulisuse hindamismõõdupuuks ja

⁴⁾ Н. Кобранов, О всхожести семян древесных пород и способах ее определения — Лесной Журнал, 1911.

⁵⁾ A. Dengler, Waldbau auf ökologischer Grundlage, 1930.

mis kujutab enesest tervete ja idanevate seemnete hulka ($\frac{\text{puht. } a_n \times \text{idanem. } a_n}{100}$). Näiteks kuuseseemneid, milledest esimene andis idanevuse 72,6% ja puhtuse 68,9%, teine aga idanevuse 73,1% ja puhtuse 83,2%, ei saa kuidagi külvikõlvulisusest üksteisega võrrelda, kuigi nad idanevuselt osutusid üheväärseiks, sest esimese külviväärtus on $\frac{72,6\% \times 68,9\%}{100} = 50,02\%$ ja teise $\frac{73,1\% \times 83,2\%}{100} = 60,81\%$.

Külvil tuleb seejärgi esimese seemet vähemalt 25% enam võtta.

3. Seemnete raskuse vahetõrk külvikõlvulisusega.

Seemne raskusel, tuhande seemne kaalul, ei ole metsanduses seda tähtsust, mis on põllunduses, kus saagi sihiks on võimalikult raskem ja ühtlasem tera. Metsanduses, nagu arvab W. Schmidt⁶⁾, pakub seemne raskus vaid nii palju huvi kui sellest suurusel on taime puuproduktioon. Vanemad teadlased, nagu Busse⁷⁾, Friedrich⁸⁾ j. t., arvasid seemne raskusel noore taime arenemisele ja elujõule olevat suure mõju. Busse soovitas ses sihis koguni seemnete sorteerimist vastavate masinatega. Viimasel ajal aga hinnatakse seemne raskuse tähtsust noore taime elujõule ja arenemisele vähemaks. Nii on W. Schmidt'i⁶⁾ arvates suurema ja raskema seemne paremus kergemast ja vähemast vaid osaliselt ja õige väikesel määral kindlaks tehtud noore taime arenemisele.

Et aga seemne raskusel siiski on väike mõju noore taime arenemisele, seda tunnistavad peagu kõik metsateadlased, ja seep. ka metsa seemnete väärtuse hindamisel ei saa mööda seemne raskusest.

Seemne raskusele mõjuvad väga mitmesugused tegurid, milledest kõigepealt tuleb nimetada geograafilist asendit. Nagu põllunduses esinevate taimede seemnete raskus nii ka metsa taimede seemnete raskus suureneb lõuna ja lääne sihis. Igas geograafilises asendis kõigub seemne raskus vaid teatud piirides. Nii oli J. Rafn'i⁹⁾ järgi 1000 seemne kaal gr.:

Maa	Kuusel	Männil
Soomes	3.97—5.50	3.79—5.82
Rootsis	5.07—6.02	4.75—5.41
Kesk-Euroopas .	6.73—9.68	6.00—7.50

Vene andmeil, A. Tolskij¹⁰⁾ järgi, oli end. Liivi ja Kura kub. päritolevate seemnete 1000 seemne kaal keskmiselt:

kuusel — 5,35 g.

männil — 5,30 g., mis peagu ühtib seemnekontrolljaama keskmisega, nagu näha tab. 2. Vaadeldes aga seemne raskuse kõikumuse ulatust meil võib näha, et kuuseseemneil see on tunduvalt suurem kui männiseemneil. Ka aastate järgi on kuuseseemneil palju suurem kõikumus (tab. 2).

Et seemne raskuse peale geograafilise taime kasvu asendi on veel teistest tegureist, nagu aasta ilmastust, emataime kasvukohal esinevaist meteoroloog. tegureist, kätide suurusel, koristuse ajast, emataime vanusest, saagi tegureist jne., siis on võimatu täpselt määrata nende tegurite osatähtsust, mis on mõjutanud nii suurt kuuseseemnete raskuse kõikumust. Et aga niisugune seemne raskuse kõikumus ei või olla tähtis mitte üksi noorte taimede tärkamisjõule ja arenemisele, vaid et see mõju võib avalduda ka seemne idanevuses, on

⁶⁾ W. Schmidt, Bericht der Waldsamenprüfungsanstalt Eberwalde im 30 Jahre ihres Bestehens, 1931.

⁷⁾ Busse, Ein Weg zur Verbesserung unseres Kiefern Saatgutes (Z. f. Forst- u. Jagdwesen, 1913).

⁸⁾ J. Friedrich, Über den Einfluss des Gewichtes der Fichtenzapfen u. des Fichtensamens auf das Volumen der Pflanzen (Zbl. f. d. ges. Forstwesen, 1903).

⁹⁾ J. Rafn, Untersuchungen von Forstsaamen durch 25 Jahre 1887—1912. Kopenhagen 1931.

¹⁰⁾ A. Тольский, Частное лесоводство. Часть I.

teoreetiliselt mõistetav, sest kuusesemne raskuse kõikumus 175% võrra näitab, et siin peab olema ühel pool seemneid, millede ehituses mõnesugused anatoomilised ebanormaalsused on möödapääsmatud.

Nagu juba tähendasin, esineb männiseemnete raskuses kõikumus palju vähemal määral, ja et analüüsitud seemneproovide arv seni on võrdlemisi väike (87), siis on raske siin märgata mõnesugust sidet seemne raskuse ja idanevuse vahel. Kuusesemneil avaldub see side aga õige tunduvalt. Nii rühmitades kuusesemneid raskuse tõusvas järjekorras näeme, et samas reeglipärasuses tõuseb ka idanevus:

Tab. 5.

Idanevus ja proovide arv	1000 s e e m n e k a a l g.					
	2,8—4,0	4,0—4,5	4,5—5,0	5,0—5,5	5,5—6,5	6,5—7,72
Maks. idan. %/0/0 . . .	48,6	63,1	69,3	79,6	93,1	94,6
Keskm. idan. %/0/0 . . .	31,3	48,0	52,1	63,1	70,1	70,9
Minim. idan. %/0/0 . . .	9,6	26,3	23,3	50,1	0,5	4,0
Proovide arv	12	22	21	22	156	101

Nagu tab. 5 on näha, tõuseb ühes seemne raskusega järjekindlalt nii maksimum kui ka keskmine kuusesemnete idanevus. Ainult minimaalse idanevuse juures katkeb see paralleelsus, kui on jõudnud kätte keskmine kuusesemnete raskus, mis on ka loomulik, sest normaalne seemne raskus on saavutatud, mis meie kliimavöös ümmarguselt on 6,0 g., seemne anatoomiline ja bioloogiline küpsus seega lõppenud, on saavutatud ka kõrgeim idanevus. Ja edaspidine idanevus kõrgus oleneb juba seemne käsitus- ja hoiutingimustest. Seepärast võib õigusega kahes viimases seemne raskuse rühmas (tab. 5), s. o. 5,5 g. kuni 7,72 g., esinevat nõrka seemnete idanevust kanda seemnete puuduliku hoiu ja käsituse arvele, misuguseid proove on kogu analüüsitud seemneproovide arvust 8%.

Puuseemnete idanevuse ja raskuse vahekorras on andmeid ka kirjanduses. Senised seisukohad ses küsimuses on aga üksteisele veidi vasturääkivad ja lõplikku selgust ei ole seni veel saadud. Ühed teadlased tunnistavad seemne raskuse ja idanevuse vahel mõnesugust sidet (J. Friedrich, A. Sobolev, H. Kobranov, A. Schwappach). Teised (A. Engler ja A. Tolskij) ei loe seda sidet aga kuigi suureks või ei tunnista üldse.

Minu arvates, nagu kinnitab ka A. Engler¹¹⁾, ei saa seemne raskust lugeda idanevuse mõõdupuuks, sest idanevus oleneb veel paljudest teistest seemne füsioloogilistest omadustest, millel ei ole midagi ühist seemne raskusega. Küll võib aga seemnete raskust teatava piirini tarvitada tegelikult kuusesemnete väärtuse hindamiseks, nagu võib järeldada tab. 5.

Kuivõrd õigustatud on oletus, et kuusesemnete külvikõlvulisus on seotud seemne raskusega, seda näitab ka korrelatsioon, mis valitseb teatud piirini seemne raskuse ja idanevuse vahel. Et see side, nagu tähendasin, võib avalduda vaid kuni keskmise seemne raskuseni, s. o. teatava raskuse piirini, siis arvutasin korrelatsioonimeetodi järgi selle siduvuse matemaatilise kuju.

Üldse on seemnekontrolljaamas analüüsitud 334 kuusesemne proovist 167 proovi olnud seemne raskusega alla keskmist (alla 6,0 g.). Nende 167 proovi keskmine idanevus oli 60,7% (My) ja 1000 seemne kaal 5,20 g. (Mx). Idanevuse kõrvalekaldumine oli 16,2% (Dq) ja 1000 seemne kaalu kõrvalekaldumine — 0,65 g. (Dx). Et korrelatsiooni koeffitsient $r = \frac{\sum(Dx \cdot Dy)}{n \cdot \delta x \cdot \delta y}$, siis asendatult vastavate arvudega $r = \frac{1539 \times 14}{167 \times 0,75 \times 20,61} = 0,6$. Võttes aluseks Roemeri korrelatsiooni koeffitsiendi skaala peab tunnistama, et korrelatsioon kuusesemnete

¹¹⁾ A. Engler, Mitt. d. Schweiz. Centralanstalt f. d. forstl. Versuchswesen, Bd. VIII, H. 1, 1905.

idanevuse ja raskuse vahel on tunduv kuni kuuseseemnete keskmise raskuse saabumiseni, mis käesoleval juh tumil on 6,0 g.

Keskmine viga f on käesoleva korrelatsiooni arvutusel kõigest 0,03, kuna ta maksimaalne suurus võib olla 0,1, mis oma poolt näitab korrelatsiooni täpsust.

4. Seemnete külvikõlvulisust mõjutavad tegurid ja abinõud seemnete väärtuse tõstmiseks.

Iga külvisse väärtuse hindamisel tuleb arvestada tema omadusi, peamiselt puhtust ja idanevust. Mitmesugused tegurid, mis mõjuvad seemne kvaliteedile, võivad neid omadusi väga erisuguselt mõjutada. Allpool katsume vaadelda mõnd neist külvisse kvaliteeti mõjutavaist tegureist ja jõuda selgusele, kui võrd metsaseemnete suhtes inimene oma mõju ja abinõusid saab kasutada seemnete kvaliteedi tõstmiseks.

Tähtsamaks meteoroloogiliseks teguriks, mis mõjutab seemne kvaliteeti ja mida puuseemnete kogumisel peab arvestama, tuleb lugeda emataime kasutusvõimalikku valguse hulka, sest puu tipul asuvais suuremais käbides on ka raskemad seemned ja tühjade protsent on tunduvalt vähem, samuti on lagedal seisnud puul seemned 25% raskemad varjus seisnud puu seemneist, nagu tõendab Filipovitš¹²⁾.

Tähtsuseti ei ole ka mullastik, sest kergeil liivaseil muldadel kasvanud männi seemet loetakse 20—25% kergemaks paremail muldadel kasvanud männi seemneist. Samuti mõjutab emataime vanus seemne raskust. Nii arvatakse männil maks. seemne raskus esinevat 40—80 a. vahel (Busse, Tolskij), kuna kuusel 60—80 a. vahel (A. Schmidt, H. Reuss). Suur tähtsus seemne raskusele on aga koristusajal. Sobiva koristuse, samuti käbide lüdivuse aja suhtes puuduvad meil veel sellekohased andmed.

V. Matiiseni¹³⁾ soovitusel oleksid koristusajad meil: kuuseseemnele dets.—aprillini ja männiseemnele jaan.—maini. Minu arvates võiks meil käbide kogumine sündida nii kuusel kui ka männil juba dets., sest seemne väärtusele hilisem käbide kogumine vaevalt võib enam midagi lisada. Kuid nagu juba F. Nobbe¹⁴⁾ sellekohased katsed näitasid, mõjutab seemne väärtust ka lüdivuse aeg. Seepärast soovitatakse sügisel kogutud käbisid lüvida alles kevadel. Ainult käbide hoiu küsimuses tuleb sel korral jõuda selgusele. A. Schmidt'i¹⁵⁾ järgi peavad hoiutingimused vastama looduslikele, mis on kõige loomulikud ja õigem. Tema soovitatav seepärast kuuse- ja männikäbisid hoida külmades kuurides, alatisel talvisel kuiva õhu tõmbusel. Kas see hoiuviis ka meile sobib, tuleks selgusele jõuda. Töö kokkuhoiu, samuti vähema riisiko mõttes, mida võib tuua sügisene käbide kogumine ja hoid, on Kurdian'i¹⁵⁾ arvates parem käbisid koguda kevadel (märts./apr.), sest siis sisaldavad nad hoopis vähem vett ja neist saab seemneid kätte juba toa temperatuuril.

Seemnete raskust võivad mõjutada ka mitmesugused taimehaigused. Nii W. Kapper'i¹⁶⁾ järgi kuusekäbidel esinev *Pucciniastrum padi* Dietel mõjutab seemnete väärtust järgmiselt:

Käbid	Idan. %	Tühje seemn. %	1000 s. kaal g.
terved	77	15	5.63
nõrgalt tabatud .	70	21	5.13
tugevalt tabatud .	11	66	3.73

¹²⁾ Филиппович, Влияние густоты стояния деревьев на качество семян (Лесовод. исслед. студент. Петр. Акад.)

¹³⁾ V. Matiisen, Puuseemnete kogumisest (Eesti Mets, nr. 5, 1931).

¹⁴⁾ F. Nobbe, Handbuch der Samenkunde, Berlin 1876.

¹⁵⁾ С. Курдиан, К вопросу о основных семенах, добывании их из шишек и о семяносушильнях, 1912.

¹⁶⁾ В. Каппер, О повреждениях еловых шишек ржавчинным грибом *Pucciniastrum padi* Dietel (Лесовод. и Лесовод., вып. I, 1926).

Seega rooste ei mõju üksi seemne raskusele ja idanevusele, vaid ka puhtusele, ja võib väga suurt kahju sünnitada seemne produktsioonile ja kvaliteedile. Dr. sc. nat. E. Lepiku andmeil esineb nimet. rooste meil õige sageli, eriti toomingal, kuid et haigusest tabatud kuusekäbid jäävad puule, siis on haigust kuusel seni ainult vähem märgitud.

Kokkuvõttes peab tähendama, et seemne raskust, seega ka seemne kvaliteeti, nii puhtuse kui ka idanevuse suhtes võivad mõjutada väga mitmesugused tegurid. Kõike seda tuleb seemne kogujal arvestada. Seemne ostja hooleks, kes muidugi ei tea seemnete kasvu ja valmimistingimusi ega saa arvestada seemne kvaliteedi hinnangul muud kui seemne väliseid tunnuseid, jääb nõuda seemnelt tervet, hästi valminud, täielist, loomuliku läikega kuju ja seemne kuiva säilitamist. Muidugi ka värskust. Seemne küpsuse ja hea tervise väliseks tunnuseks võib olla seega peamiselt seemnete raskus, sest vilunud ostja võib ära tunda ka seemne värskust. On aga külvis värsked, siis seemne raskus võimaldab oletada ta külvikõlvulisust, ta puhtust ja idanevust, nagu nägime eespool. Nii kuusesee, mille 1000 seemne kaal on alla 4,0 g, on külviks täiesti kõlbmatu, sest maksimaalne laboratoorne idanevus kontrolljaama andmeil ulatub niisugusel korral kõigest 48,6%, misjärele ülestulnud taimede protsent Haack'i andmeil võib kõige paremais kasvuoludes ulatuda vaid 11%. Rahuldavaks võib lugeda 5,0 g. 1000 seemne kaaluga värsket kuusekülvist, mis annab keskmiselt juba 60% lab. idanevuse.

Kuigi seemne raskuse ja idanevuse vahel on märgata teatava piirini tunduv korrelatsioon, siis ei tohi veel arvata, et seemne suur raskus alati garanteerib kõrge idanevuse. Ei. Raske külvis võib olla niisama nõrga idanevusega nagu kergegi. Ainult kerge külvis võib olla harva hea idanevusega, seepärast näib kuusekülvise kvaliteedi hindamise mõõdupuuk praktiliselt küllaldaselt sobivat meie oludes 1000 seemne raskus. Kõige kindlamaks tagatiseks seemne väärtuse garanteerimisel jääb aga ikkagi laboratoorselt määratud külvise külviväärtus, s. o. ta puhtus ja idanevus.

Eesti metsamajanduse seisukorrast.

A. N.

1. Eesti metsade suurus.

Iseseisvuse ajal kogutud andmete järgi on meil metsa 945.052 ha ehk 21,6% kogu vabariigi pindalast. Vabariigi iga kodaniku kohta tuleb seega

metsa 0,85 ha, sellest riigimetsa 0,61 ha.

Võrreldes teiste Euroopa riikidega on Eesti riik metsadelt umbes keskmistes tingimustes.

Nii on:

Austriat	metsa %	kogupindalast	36	ja iga elaniku kohta	tuleb	0,49 ha
Eestil	" "	" "	21,6	" "	" "	0,85 ha
Šveitsil	" "	" "	23,6	" "	" "	0,25 ha
Itaalia	" "	" "	17,9	" "	" "	0,14 ha
Jugoslaavia	" "	" "	28,3	" "	" "	0,56 ha
Lätil	" "	" "	27,7	" "	" "	0,97 ha
Leedul	" "	" "	16,6	" "	" "	0,40 ha
Norral	" "	" "	29,9	" "	" "	2,60 ha
Poolal	" "	" "	23,2	" "	" "	0,33 ha
Prantsusmaal	" "	" "	17,8	" "	" "	0,25 ha
Rootsil	" "	" "	56,4	" "	" "	3,80 ha
Saksamaal	" "	" "	26,6	" "	" "	0,22 ha
Soomel	" "	" "	73,5	" "	" "	7,40 ha

Mis puutub metsa juurekasvusse, siis võrdub see Eestis umbes 3 thm. aastas iga ha metsamaa kohta, on seega ühekõrgusel Saksamaaga ja vähem vaid

Austriast, Šveitsist ja Tšehhoslovakiast, kus juurekasv tõuseb kuni 3,1 tihumeetriini.

Eesti metsade üldarvust kuulub: riigimetsa

gile 79,6% ehk 752316 ha; linnadele — 1,4% ehk 13014 ha; taludele 16,9% ehk 160104 ha ja 2,1% ehk 19,617 ha — tööstusettevõttele ja teistele mitmesuguseile eraomanikele.

Riigimetsadest on põllutöoministeeriumi valitsemisel 738751 ha, kuna 13565 ha kuulub teiste ministeeriumide valitsemisele. Põllutöoministeeriumi majandamisel olevast metsamaast on metsa- ga kaetud 686.706 ha, kuna ülejäänud 52.045 ha on kas lagendikud ja harvikud (12330) või metsamata raieistikud (39715). Viimaseist vajavad kultuure umbes 17655 ha, kuna 22060 ha on määratud loomulikule uuendusele. Puuliikide järgi eraldatult on okaspuumetsamaad 519808 ha ja lehtpuumetsamaad 218943 ha. Üksikud puuseltsid esinevad raideküpse metsa koosseisus järgmises vahekorras massi järgi: mände 39,1%, kuuski 31,8%, kaski 15%, haabu 10% ja teisi puuseltsi 4,1%.

2. Metsakasutus ja -müük.

Riigimetsade peakasutuse raidelank pole püsinud ühesuurusena, vaid on aasta-aastalt muutunud: 1920. a. oli ta suurus 9370 ha, käesoleval aastal aga 7205 ha. Sellest okaspuumetsa 4305 ha ja lehtpuumetsa 2900 ha. See peakasutuse raidelangi vähenemine on tingitud esijoones tootva metsamaa vähenemisest (alates 1920. a. kuni 1. IV 1930. a. on

metsavalitsuse valdamisel olevaist maa- dest ära planeeritud metsamaad 65372 ha, põllumajanduslikke maid 18.097 ha, soid ja teisi kõlbmatuid maid 28376 ha ja maid, millede liigitus ei ole teada, 1076,6 ha, kokku 112922 ha), siis 1924. a. erakorralise raidelangi ja asunike ehitusmaterjalidega varustamise otstarbel teostatud etteraiumiste likvideerimisest ja lõpuks raideringi osalisest tõstmisest. Kui võtta arvesse, et raideküpse riigimetsa keskmine puumassi tagavara ulatub umbes 175 tm. hektaaril, saame iga-aastaseks peakasutuse suuruseks massi järgi ümmarguselt 1.260.000 tm.

Võrreldes seda võimalikku peakasutust tegelikult peakasutuse arvel 1931./31. aastal väljaantud massiga — 1.210.045 tm. — näeme, et tegelik peakasutus oli võimalikust vähem umbes 50.000 tm. võrra.

Kui arvata eesti metsa keskmiseks aastaseks juurekasvuks 3 tihumeetrit pro ha ja riigimetsade pindalaks 738751 ha, võrduks riigimetsade kogutook aastast 2.216.253 tihumeetrit. Riigimetsade 1930./31. a. kogu kasutus seevastu ulatus 1.660.000 m³, seega siis vähemkasutus ümmarguselt 555.000 tm., kui mitte arvestada põllumajanduslikelt maadelt raiutud umbes 172.000 tm. puumassi.

1930./31. a. väljaantud puumass jaguneb, jaotatult kasutusliigi, tarvitajaskonna ja väljaandmise viisi järgi, järgmiselt:

Aruandeaasta	Pea- kasutus	Vahekasutused			Kokku kasutusi metsamaadelt	Kasutusi mitte- metsamaadelt	Kõik kokku
		Hooldus- raided	Surunud ja vigasta- tud mets	Kännud			
tuhandeis tihumeetris (1000 m ³)							
1930/31	1.210	50,8	392,6	6,6	1660	172	1832

M ü ü d u d	Mass tihu- meetreis	Üldmas- sist %	Taksihind Kr.	Müügihind Kr.	Taksi- hind ± %	Ühe tihu- meetri keskmine müügihind Kr.
I. Oksjonilt	258.055	14,1	713.448,08	771.722,32	+ 8,2	2,99
II. Võistluspakkumi- selt	76.168	4,2	178.857,62	184.645,68	+ 3,2	2,42
III. Kindla hinnaga . .	376.996	20,6	857.647,23	908.430,96	+ 5,9	2,41
a) kohal. rahvale . . .	292.724		556.840,45	568.479,90	+ 2,1	1,94
b) asunikele	16.835		63.953,15	68.696,94	+ 7,4	4,08
c) riigirentnikele . . .	13.759		44.981,21	45.712,59	+ 1,6	3,32

M ü ü d u d	Mass tihu- meetreis	Üldmas- sist %/o	Takshind Kr.	Müügihind Kr.	Taksi- hind ± %/o	Ühe tihu- meetri keskmise müügihind Kr.
d) laevaehitajaile . . .	329		1.474,67	1.769,32	+ 20,0	5,38
e) riigiasutustele . . .	7.931		24.601,60	25.368,14	+ 3,1	3,20
f) omavalitsusasut. . .	22.733		79.863,71	84.611,84	+ 5,9	3,72
g) vabrikule	14.159		59.357,30	82.909,19	+ 39,7	5,86
h) muudele	8.526		26.570,14	30.883,04	+ 16,2	3,62
IV. Alandatud hinnaga	157.870	8,6	602.535,07	262.174,91	- 56,5	1,66
a) kohal. rahvale . . .	22.673		43.239,44	30.020,35	- 30,6	1,32
b) asunikele	127.914		540.755,91	224.322,89	- 58,5	1,75
c) riigirentnikele . . .	6.357		16.407,89	6.556,84	- 60,0	1,03
d) kogudustele	399		663,81	183,76	- 72,4	0,46
e) muudele	527		1.465,02	1.091,07	- 25,5	2,07
V. Hinnata	78.785	4,3	185.738,16	—	- 100	—
a) riigimetsamajap. . .	11.982		43.187,84	—	- 100	—
b) matsaval-ameti ruu- mide kütteks	2.364		4.874,86	—	- 100	—
c) metsametn. korteri- te kütteks	26.017		46.035,66	—	- 100	—
d) teiste riigias. ametn. kort. ja ametir. kütteks	329		724,35	—	- 100	—
e) põllutöökoolidele . .	2.705		8.258,12	—	- 100	—
f) riigirentnikele . . .	17.816		41.550,56	—	- 100	—
g) end. mõisaomanikele 1919. a. langi arvel . .	11.983		24.357,92	—	- 100	—
h) muudele	5.589		16.748,85	—	- 100	—
VI. Riigimetsatööstu- sele	884.190	48,2	2.311.939,22	2.239.142,55	- 3,1	2,53
Ü l d s e	1.832.064	100	4.850.165,38	4.366.136,42	- 10,0	2,38

Sellest tabelist nähtub, et kogu kasutatud metsast on müüdnud oksjonilt ja võistluspakkumiselt 18%, kusjuures taksihinnale on juure saadud: oksjoneil 8% ja võistluspakkumiselt 3%, kuna ülejäänud osa on müüdnud kas kindla hinnaga (78%) või antud tasuta (4%). Kindla hinnaga müügi puhul on müügihind kokkuvõetult olnud 10% alla taksihinna. Kui arvesse võtta, et riigimetsatööstusele müüdnud metsast on läinud kohalikele elanikele $\frac{1}{3}$, riigi- ja omavalitsusasutustele $\frac{1}{3}$ ja tööstusele-kaubandusele $\frac{1}{3}$, selgub tabelist, et kogu aastast kasutusest on läinud metsakaubandusele kuni 30%, riigi- ja omavalitsusasutustele kuni 18% ja kohalike nõuete rahuldamiseks kuni 52%. Vastavalt sellele on 1930./31. a. peakasutuse raidelangist läinud kuni 3600 ha kohalikele tarvitajaskonnale oma majapidamiseks, 1400 ha riigi- ja omavalitsusasutustele ja 2200 ha metsakaubandusele-tööstusele. Kohalike nõuete rahuldamiseks müüdnud metsast on müüdnud $\frac{1}{5}$ ehk 80% kindla hinnaga, kuna kõigest

$\frac{1}{5}$ ehk 20% on müüdnud võistluspakkumiselt. Müügi viisidest kohalikele elanikele väärrib tähelepanu müük nummerdatud puude viisi, mis aasta-aastalt järjekindlalt on kasvanud ja möödunud aastal moodustas juba 61,5% kogu kohalikeks nõueteks müüdnud metsamassist 45% vastu 1924. a.

Asunikele on möödunud aastal müüdnud 127.914 tm. Kr. 540.756 väärtuses taksihinna ja Kr. 581.799 väärtuses turuhinna järgi. Tegelik müügihind seejuures on olnud Kr. 224.323. 1921. a. alates kuni käesoleva ajani on asunikele ehitusmetsana välja antud 2.807.192 tm. Kr. 10.229.893 taksihinnaga, Kr. 14.140.611 turuhinnaga ja Kr. 4.634.095 tegeliku müügihinnaga. Kogu asunike ehitusmaterjalide turu- ja müügihinna vahe ulatub seega Kr. 9.506.516.—.

3. Metsamajapidamine.

a) Metsa uuendus.

Metsamajapidamise alal on erilist rõhku pandud raieestike ja lagendike

metsamisele, metsapinna kuivatusele ja metsade ravitsemisele ja hooldamisele.

Nii on uut metsa istutatud ja külitud 4443 ha, vanu kultuure täiendatud 2.571 ha, kultuure puhastatud rohust ja võsast 2854 ha, maapinda ette valmistatud järgmise aasta kultuurideks 553 ha; teostatud töid taimeaedades ja puukooles 29 ha pindalal. Erametsamajapidamise toetamise otstarbel on aruandeaastal tasuta välja antud 211,5 kg. metsaseemet ja 82000 puutaimet ja tasuta eest 36,4 kg seemet ja 1038 taime.

Aruandeaastal on puhastamistöid tehtud 5837,7 ha pindalal, harvendamistöid 1706,6 ha ja põimendusraideid 684,6 ha. Metsapiire on korda seatud 514,1 km, vanu kvartaali sihte puhastatud ja korda seatud 986,3 km, uusi kvartaali sihte läbi raiutud 55,6 km, lanke välja aetud 6544,4 ha.

b) Maaparandus.

Uusi kraave on kaevatud 125 km, vanu kraave puhastatud 218 km. Võrreldes eelmise aastaga on maaparandustööd arviliselt tunduvalt tagasi läinud, sisuliselt aga suurt tööd vähenemist ei olnud, sest pearõhku pandi suuremate magistraalveejuhede kaevamisele.

c) Metsapõlemised.

Metsapõlemisi on olnud 130 tk. 403 ha suurusel pindalal, millest metsaga oli kaetud 173 ha, kuna ülejäänud osa oli peamiselt soo ja raba; riikliku kahju suurus ühes kustutamiskuludega oli Kr. 10651. — Tulekahju tekkimise põhjused jäid teadmatuks 76 juhtumil, 6 juhtumil oli selleks kuritahtlik süütamine, 30 juhtumil tulega hooletu ümberkäimine, 9 juhtumil raudteevedurid ja 9 juhtumil eramaadel tekkinud tule levimine üle riigimetsa piiri.

d) Asundus- ja renditalude metsade hindamine.

Maakond	Kuni 1. IV 31 lõplikult hinnatud talumetsade				Talude arv, kus välist. tehtud, kame-raals. tegemata		Hinnatud talude metsa keskmine		
	Asund-talude arv	Rendit-talude arv	Mass thm.	Takshind Kr.	Asund-talude arv	Rendit-talude arv	Puu-mass tm.	Metsa hind kr.	Ühe thm. hind kr.
Harju	4310	1141	989.771,5	2.715.685,53	30	46	182	498	2,74
Viru	5608	964	1.022.635,4	2.715.746,97	10	126	156	413	4,13
Järva	2959	534	758.345,0	2.483.743,95	—	—	217	711	3,28
Lääne	4506	2038	1.188.311,6	2.531.579,65	52	37	182	387	2,13
Pärnu	1912	434	419.041,7	1.636.072,09	20	—	179	697	3,90
Viljandi	2360	491	310.720,9	874.943,98	—	—	109	307	2,82
Tartu	3126	625	522.929,9	1.324.995,63	1	27	139	353	2,53
Võru	2745	310	601.665,8	1.501.285,02	3	2	197	491	2,50
Valga	1468	198	192.725,9	703.824,83	—	—	116	425	3,65
Saare	3015	350	930.754,9	1.922.529,89	149	—	277	571	2,07
Kokku	32009	7085	6.936.902,6	18.410.407,51	275	238	177	471	2,65
	39094								

e) Metsaseaduse rikkumised.

	1928./29. a.	1929./30. a.	1930./31. a.	
	Arv	Arv	Arv	Nõude suurus Kr.
Omavolilised metsaraided	7703	7348	7796	184.949,45
Metsavargused	217	242	450	1.351,55
Omavolilised karjatamised	3261	1683	1662	15.033,94
„ jahipidamised	216	245	219	5.006,50
„ heinaniitmised	270	272	181	1.819,59
„ kalapüügid	7	15	13	15,50
Muud seaduse rikkumised ja kahjutasu-nõudmised	493	529	427	36.670,37

f) Metsakorraldus.
 Aruandeaastal on metsakorralduse
 töid teostatud 7 metskonnas 60400 hek-
 taari suurusel pindalal.
 Kogusummas on 1923. a. alates kuni

käesoleva ajani täiskorraldus läbi vii-
 dud 653.732 hektaaril, kuna umbes
 475.592 ha on seni korraldamata. Vii-
 maste korraldamine kestaks praeguste
 koosseisude juures umbes 7 aastat.

4. Riigimetsamajapidamise tulud ja kulud.

A E G	1918— 1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926 1. I — 1. IV	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31
Tulu Kr.	35.752	1.042.889	2.781.868	5.432.633	6.496.356	6.648.984	8.413.456	2.573.239	7.940.111	7.220.068	6.485.099	6.065.837	5.560.282
Kulu Kr.	(17.518) 20.827	(354.582) 511.696	(1.196.203) 2.047.670	(1.629.789) 1.377.313	1.638.721	1.928.742	2.058.702	366.079	2.280.865	2.139.685	2.168.605	2.460.117	2.547.390
Kulu % tulust	49	34	43	30	26	29	24	—	29	30	33	40	46
Tulude üle- jääk Kr.	14.925	531.193	734.198	4.055.320	4.807.635	4.720.242	6.354.754	2.207.160	5.659.246	5.080.383	6.485.494	3.605.720	3.012.892

Märkus: 1) Kulu % väljaarvamisel on 1918—1922. a. eest järeud arvesse võtmata metsa ülestõotamise kulud, mis sel ajal kaeti eelarve summadest.
 2) Sulgudes kulud metsamajapidamise alal ilma metsa ülestõotamise kuludeta.

Ühe metsamaa ha peale langeb tulu-kulu:

A E G	1921	1922	1923	1924	1925	1926/27	1927/28	1928/29	1929/30	1930/31	Keskmine 1921—1931
Tulud Kr.	3,75	7,33	8,76	9,00	11,35	10,71	9,74	8,74	8,19	7,53	8,51
Kulud Kr.	2,76	1,86	2,28	2,60	2,78	3,08	2,89	2,92	3,32	3,45	2,79
Ülejääk	0,99	5,47	6,48	6,40	8,75	7,63	6,85	5,82	4,87	4,08	5,72

Tabelis näidatud tulud oleksid võinud olla märksa suuremad, kui poleks olnud ebamääraselt rohkeid ja suuri soodustusi metsa müümisel. Näiteks olgu ette toodud asunikele antud ehitismaterjaali (1921.—1930./31. a.) turu- ja müügihinna vahe, mis ülaltehendatud aja jooksul ulatus 9.506.516,63 kroonini ehk keskmiselt 864.228,78 krooni aastas.

Kui väljaantud materjaalid arvutada turuhinnaga, siis on soodustuste arvel 1930./31. a. saamata jäänud 386.092.57 krooni.

Kulud pole täpsed, sest osa keskastuste kulusid (peale metsakorralduse osakonna) on arvestatud ühes riigimaa- ja arveosakonna kuludega ja neid pole võimalik viimaseist lahutada. Ka on

Ka metsa asub asunik.

Foto D. Hint.

kulude hulgas sääraseid väljaminekuid, näiteks asunike metsade hindamine, millised otsekohe pole seotud riigi metsamajapidamisega.

5. Puu tarvitus sisemaal ja väljavedu.

Kogutud andmeil on sisemaa tarvitus tarbepuu alal umbes 710.000 tm. ja küttepuu alal umbes 2.080.000 tm., kokku 2.790.000 tm. aastas.

Kuna võimalik puukasutus meie metsadest ühes heina- ja karjamaa-metsadega võrdub umbes 3.300.000 tm. aastas, ületab aastane took sisemaa aas-

tase puutarvituse vähemalt 500.000 tm. võrra, millise kvantumi võiksime eksporteerida ülekasutust esile kutsumata. Tegelikult aga on metsasaaduste väljavedu viimaseil aastail olnud märksa suurem, millest peab järeldama, et metsa on kasutatud suuremal määral kui seda võimaldab iga-aastane juurekasv. See ülemäära kasutus langeb eeskätt erametsadele, eriti talumetsadele, osalt aga ka riigimetsadele neis teostatavate planeerimiste ja etteraiumiste arvel.

Metsasaaduste väljaveo suurust üksikute kaubaartiklite järgi näitab järgmine kokkuvõte:

		1929. a.	1930. a.	1931. a.		1929. a.	1930. a.	1931. a.
Ümmargused	tm	133.784	129.744	147.395	mis võrdub ümmargusele puule tihumeetris	133.784	129.744	147.395
	Kr.	2.056.638	1.610.263	1.418.567				
saetud materj.	stand.	62.179,15	46.518,41	29.612,43	"	497.433	372.147	236.900
	Kr.	12.613.303	7.852.445	4.242.920				
vineer	kilogr.	19.977.686	17.904.827	15.245.161	"	71.349	63.946	54.443
	Kr.	4.857.565	4.354.729	2.874.649				
mööbel, tikutraat jne.	kilogr.	898.557	1.080.570	725.408	"	3.209	3.681	2.591
	Kr.	377.809	388.286	283.556				
tikud	kilogr.	1.872.560	1.421.078	631.675	"	6.688	5.075	2.256
	Kr.	926.000	678.370	284.323				
Tselluloos ja puumass	kilogr.	36.160.652	43.696.017	70.274.196	"	180.803	218.480	351.371
	Kr.	6.531.610	7.229.837	9.090.321				
paber	kilogr.	25.614.892	26.305.222	16.441.572	"	128.074	131.526	82.20
	Kr.	6.441.329	6.356.952	3.273.495				
Kokku Kr. 33.804.254 28.470.882 21.467.831					kokku tm	1.021.340	924.599	877.16

6. Mets tööstuses, kaubanduses ja väljaveos.

Metsal on kodumaa tööstuses-kaubanduses tähelepanu vääriv seisukoht. Vabadussõja lõppedes oli see peagu eranditult mets, mis küttepuude näol varustas energiaga meie raudteid ja tehaseid; hiljem, turba ja peaaegselt põlevkivi tarvitamisele võtmisega, on metsa tähtsus jõumajanduses küll langenud, kuid toorainena tööstuses on see endiselt jäänud püsima. Kõik kodumaa puuainet ümbertöötavad tööstuslikud ettevõtted kokku annavad 23—25% Eestis töötavate tööstuslike ettevõtete netto-toodangust. Nad tarvitavad 40—50% Eesti ümbertöötavas tööstuses tarvitatavast masinajõust ja annavad kuni 50% kõigest Eestist väljaveetavaist tööstussaadustest. Meie üldisest väljaveost moodustasid puu ja puutööstussaadused

1929. a. 18%, 1930. a. 15% ja 1931. a. 12%, kui aga arvestada ka paberi- ja tikutööstuste saadusi, siis vastavalt 29%, 30% ja 30%. Kui aga väljaveost arvata maha puusaaduste sissevedu, oleks puu ja puutööstussaaduste väljaveo ülekaal 1929. ja 1930. a. vastavalt 16%, 13% ja 10% kogu väljaveost, ja puu-, puutööstus-, paberitööstus- ja tikutööstussaaduste väljaveo ülekaal 26%, 25% ja 25%.

Töövõimaldamisel on metsal meie majandusel eriline tähtsus: esiteks varustab ta puu-, paberi- ja tikutööstust tarvilise toorainega ja võimaldab seega teenistust ligi 23% kogu Eesti tööstustööstest, kellele makstud palk moodustab 21—24% tööstustööstestest palgast, teiseks pakub metsa raiumine ja vedu tööd ja teenistust määral, mis vastab ligi 15000—16000 isiku aasta-teenistusele. Et aga see töö tehakse läbisegi umbes

3 kuu jooksul, siis vastaks see teenistus oma tööhooajal umbes 60.000 töölise teenistusele.

7. Seisukord puuturul.

Euroopa metsamajandus ja puuturg elavad praegu üle teravat kriisi, mis tihedasti on seotud üldise majandusliku surutisega. Kui maailmasõja lõppedes majanduslik ülesehitus võttis hoogu, tekkis puuturul kõrgendatud meeoleu ja ühes sellega ka kõrged hinnad. Nüüd aga, kus majanduselus on tekkinud seisak, on raskused tabanud ka metsamajandust ja puuturgu. Metsa väljaveo maad on asetatud tõsiasja ette, et nende metsasaaduste turustamise tingimused päevpäevalt muutuvad halvemaks, sest kõikjal valitseb püüd sissevedu võimalikult piirata ja tarvitada ainult oma maa saadusi. Ka hinnad näitavad juba

teist aastat järjekindlat langustendentssi: kui näiteks unsort- (u/s) laudade standardist 1929. a. makseti Tallinnas veel £. 10.10.— fob, siis on nende hind nüüd langenud kuni £ 6.10.—. Seega siis kahe aastaga hinnalangus kuni 40%. Tegelikult aga on see langus veelgi suurem, sest inglise nael on vahepeal kuni 30% oma väärtusest kaotanud.

Ja kuna Inglismaa seni meie metsasaaduste suuremaid otsjaid on olnud, siis on arusaadav, et üldine surutis puuturul ka eesti metsaeksporti ei saanud jätta halvamata. Mis puutub tuleviku väljavaateid, siis arvavad metsakaubanduses ja majandusküsimustes kompetentsed isikud, et surutis puuturul oma haripunktilt on jõudnud üle ja et juba käesolevast hooajast alates seisukord peaks hakkama paranema; lõplikku paranemist aga võib loota alles siis, kui on üldine majanduslik surutis möödunud.

Kas reas- või laikülv?

Alfr. Auksmann.

Mitte ainult praegustel aegadel, vaid ka enne maailmasõda rahuajal ei olnud igakord võimalik männiseemet tarvilisel hulgal saada ja seetõttu tuli temaga mõnikord äärmiselt kokkuhoidlikult talitada.

Kui kord pilku heita veel kaugemale, kui oli teadmata, kuidas arenevad meie oludes soojemast kliimast päritolevaist seemneist kasvatatud puud, telliti männiseemet isegi välismaalt — Darmstadt'ist. Kust see seeme sinna oli toodud, pole kindlasti teada, kuid võib arvata, et ta isegi veel rohkem lõuna poolt, kas ehk mitte Prantsusmaalt pärit võis olla. Sarnaste seemnetega on meil kultuure tehtud omal ajal Karksi metskonnas, millest möödunud on juba üle 55 aasta. Nägin neid istandusi 30 a. eest, kus näha oli, et nad meie oma maa mändidest erinesid okslikult ja kõveralt kasvult, olid väikese kidura krooni tipuga, mis pikka kasvuiga ei lubanud ennustada. Olen neist mõned leidnud seal veel 7 aasta eest poolkuivanud seisukorras järelekasvanud kuusepuistikes, missugused praegu vist juba

ka on kadunud. Tean isegi üht juhtumit oma nooremast east, kus keegi endine mõisaomanik võttes aluseks 30-aastase katse tagajärjed Darmstadt'i seemnega heaks oli arvanud oma 15-a. Darmstadt'i seemnest kasvatatud männikultuuri hävitada ja teda asendada meie oma maa mändidega.

Meie eelkäijate teod olid meile õpetlikud.

Praegu küll enam keegi ei hakka lõuna poolt männiseemet tellima, kuid kahjuks ka vähest seemnetagavara igakord ei arvestata.

Olles Audru metsaülemaks pidin ka kord vähese seemnetagavaraga läbi ajama. Tol ajal oli vist pruugiks vakamaa peale külida vähemalt 3 naela seemet, kuid julgesin siiski 3 naela tiinu kohta võtta. Külv tehti niiske maapinna tõtu kõrgemale, asetatud lappide peale üle lapi tõmmatud kriipsusse, kus võimalik oli kõiki teri korralikult mullaga, seal liivaga, katta, et neile võimaldada soodsaid idanemistingimusi. Sellest katsest reas- või diagonaalkülviga lappide peal on möödunud juba üle 20 a. Nimetan seda

Pakane metsas. Foto D. Hint.

külviiviisi diagonaalkülviks, sest kriips tõmmati diagonaalsuunas üle lapi, et rohkem pinda ära kasutada. Kuidas sellele töö tagajärjed hiljem välja kujunesid, ei ole kahjuks võimalik olnud vaadelda, sest pärast seda lahkusin Audurust; nägin küll, et taimi oli rohkesti, nii et seemne hulka sel maapinnal oleks võinud veelgi vähendada. Reaskülve on minu korraldusel tehtud viimaseil aastail mitmes metskonnas, nii näit. Aegviidus, kus neid võiks jälgida. Hea seemne ja korraliku töö juures ei oleks iialgi tarvis üle 1 kg hektaari kohta külda.

Selle külviiviisi kohta on mõned arvamisel, nagu ei oleks see küllalt otstarbekohane, ette tuues, et kultuuritöö kujunevat kallimaks ja, teiseks, taimed ei suutvat nii täielikult areneda nagu laikülvil lappidel.

Mis puutub esimesse väitesse, siis pean küll kinnitama, et seemne kokku-

hoiu mõttes juba tuleks seda kultuuriivi pooldada; meil on ikka tegemist piiratud männiseemne tagavaraga ja suuremate raiestikega, mida tõsiselt tuleb arvestada. Võttes arvesse, et 1 kg sisaldab umbes 185.000 männitera, ja kui arvestada 10.000 külvikohta ha peale, langeb igale lapile umbes 18 tera, mis rahuldavalt idaneva seemne (80%) ja keskmiste idanemistingimuste juures 33% üheaastasi taimi peab andma; see oleks 6 taimet; isegi ebasoodsate tingimuste juures peaksid veel 2 kuni 3 taimet üle jääma, mis on täiesti rahuldav. Seega pole midagi riskeerida. Soomes näiteks võetakse täiskülviks ha kohta 2 kg männiseemet. Olen neid kultuure näinud ja pean neid kordaläinuks tunnustama. Töö kui sarnane kallimaks ei lähe, sest et mullaga kriipsusse külitud seemne katmine on kiiremini ja korralikumalt teostatav kui seda laikülvi juures rehaga rehitudes suudetakse teha.

Mis puutub teisesse väitesse, et taimed ei suuda nii korralikult areneda nagu laikülvi juures, siis pean küll ütleva, et kõige soodasamad võimalused taimede loomulikuks arenemiseks on just reaskülvi juures, mis hõre peab olema, aga mitte nagu laikülvi juures, kus taimed on kuhjatud.

Edasi, juhtumil, kui hilise külma tõttu taimed on kerkinud, on neid reaskülvi juures kergem katta kui laikülvi juures. Peale selle näeme, et tihedat külvi rikub pudehaigus (Schütte), kuna reas harvalt seisvad taimed selle haiguse vastu rohkem on kaitstud. Ka on teatud kohtadel reaskülviks maapinna ettevalmistamine kergem ja odavam kui lappide tegemine. Lõpuks peab ka veel tähendama, et kergel maapinnal lappide tegemine edaspidisele kultuuri arenemisele võib saada hädaohtlikuks, sest siin on maisitika-tõugule signinemisvõimalusi.

Võttes arvesse kõiki siin ettetoodud asjaolusid peaksid need küllaldaselt mõjuvad olema, et meie mõlemast nimetatud külvide viisist reaskülvi peame soovitavamaks tunnustama.

Alatskivi tammikust.

E. Tinno, Alatskivi metsaülem.

„E. M.“ nr. 12 — 1931. a. hra E. Hint kirjeldades looduspilte Alatskivilt küsib, mis on „Alatskivi Apollost“ põhja-hommiku pool asuva tammiku hävimise põhjused. Vastuse sellele võiks leida samas artiklis, kus on öeldud, et see tammik olevat ära jaotatud asundustalude vahel. Nii see ka on, ilma et osa oleks jäetud planeerimata. Missugune saatustabab metsi, mis asundustalude sisse planeeritud, see on vist juba igatüüselge ja sellest veel rääkida oleks ülearune. Ka on teada, vähemalt metsameestel, et põldude vahel asuvate väikeste metsasalude asundustalude külge planeerimisel põllumajanduslikeks maadeks metsaülema protestid enamasti jäid tähelepanemata.

Praegu on metsavalitsuse valdamisel ainult osa Alatskivi mõisa pargist, nimelt n. n. „Kõdesi“ mets, kus põhja pool asub „Apollo“ ehk kohaliku rahva nimetusel „raudmees“.

Selles pargi osas on „piiride õiendamisega“ paaris kohas metsa talude külge planeeritud. Lõuna pool osa, mis lihtub „Linnamäega“, on Alatskivi riigimõisa kasutada.

Tähendatud „Kõdesi mets“ on tervishoiu kaitse all ega ole seal karjatamist ega puude raiumist lubatud, välja arvatud kuivad ja tuulemurtud, milliseid harva ette tuleb.

Endise mõisaomaniku ajal ei tohtinud keegi pargi teid tarvitada koormate veoks, seepärast oli tee korras, kuna nüüd kõik teed on vabad ja koormatega liikumine on elav igas suunas, mispärast ka jalutamisteed on korrast ära.

Planeerimistest järele jäänud pargi osade peale on asunike poolt maapuuduse tõttu veel mitmel korral olnud pealetung.

Aastat kolm tagasi pöörsid umbes 10—12 asunikku metsavalitsuse poole kollektiivpalvega anda nõusolu Kõdesi mets planeerida nende kruntide külge. Seletati ära, milliseil põhjusil see on võimatu. Järgmisel aastal tuli uus palve riigimaade valitsuse kaudu, mis kohalikule metsaülemale saadeti seisukoha võtmiseks.

Muidugi ei saanud ka siin teist seisu-

kohta võtta ja sellega ühines ka riigimaade valitsus.

1931. a. kevadel oli uus kirjavahetus metsarevidendi käes, kus oli leitud, et Alatskivi mõisa ümber on tervishoiu kaitse alla võetud liig suur maa-ala, umbes 150—160 ha, mis mõjub takistavalt riigimõisa majapidamises. Selles asjas tuli koha peal komisjon kokku, et igakülgsest läbi kaaluda küsimust.

Mäletan, Kõdesi metsa ülevaatuse juures käisid komisjoni järele umbes kümme asunikku, kes püüdsid näidata, kui suures hädas nad on ilma karjamaata ja kui tähtis oleks neile, et mets planeeritaks. Kostis hääli: „Ei tea, kas meile nüüd elu või surma otsus tehakse.“ Ja tõesti kannatavad need asunikud maapuuduse all, kuid ka komisjon otsustas ühel häälel, et mets ja teised maa-alad peaksid tervishoiu kaitse alla jääma endistes piirides.

Samal suvel käis veel Tallinnast kõrgemaid põllutöoministeeriumi ametnikke, kes muu seas ka seda küsimust arutasid ja kohad üle vaatasid. Pargi metsa planeerimine otsustati eitavalt ja sellega on loota, et Kõdesi mets, vähemalt see osa, mis on metsavalitsuse valdamisel, jääb püsima.

Mis puutub sellesse, et sinne rahvas arvab, nagu ei oskaks eesti mehed metsa kasvatada, siis ei saa mõne üksiku arvamist võtta tõsiselt. Suurem osa küll seda ei arva ja ütleb, et parunitel oli maad, parunitel oli raha, nad võisid endile asutada parke ka mitme kilomeetri ulatusel, kuid eesti mehel on mõlemad vähe.

Tulles veel kord hra Hint'i „valulapse“, tammiku, juure vaatame, kas selle peremees, asunik, on oskamatusetõttu varem ilusa metsasalu viinud nii viletsasse seisukorda. Ei usu. Kuid mis pidi see asunik tegema, kui temale kätteantud neljahektarilisest krundist pool on metsaga kaetud? Vist ei jäänud tal paremat nõu kui metsa tarvitada karjamaaks, kuni puud pealt ära saavad, et siis kannustik üles harida.

Kui endisel mõisnikul oleks ainult see maalapp kasutada olnud, ei oleks ta küll seal pargimetsa asutanud.

Raudvara seaduse mõju riigimetsale.

O. Indermitte.

Teatavasti võttis riigikogu enne pühi vastu raudvara seaduse, milline kiires korras pandi maksma. Ei ole vist ühegi seaduse negatiivsed omadused nii ruttu ilmsiks tulnud ja nii valusasti riiki riivanud kui käesoleva omad. Vaevalt ühe kuu möödumisel sajavad metskondadesse tagasi täitelehed ühes vaesusaktidega, sest loomad ja vara, mis sissenõutaval olemas, on raudvara seadusega kaitstud. Tekib imeline olukord: omavolilise raiumise puhul juureldakse, koostatakse protokoll, saadetakse siis määrus kaebelusele ja, vilunud omavolilised raiujad nagu nad on, on nad nõus määruse järele ka tasuma. Tasuma nad aga ei ilmu. M. S. § 799 põhjal saadetakse määrus politseile täitmiseks, s. o. trahvide sissenõudmiseks. Politsei, ilmudes kohale sisse nõudma, ei saa aga muud kui koostada vaesusakti, ja kõik ametnike vaev, ajakulu, postikulu jne. — riigi kanda. Kohtusse kaevata teda enam ei saa, sest ta on määrusega nõus olnud. Nii-siis — omavolilise raiuja poolt sünnitatud kahjule riigimetsas maksab riik veel muude kuludena juure. Metskonnas, kus mina teenin, on alati omavolilisi metsaraiujaid 5—6 perekonda ja kogu nõudesumma nende vastu oleks ulatunud ligikaudu 1000 kroonile, kuid nüüd tuleb need summad kirjutada korstnasse ja ligi 400 krooni ongi juba kirjutatud (aga üle riigi?), sest raudvara seadus on käesoleval juhtumil kaitsnud kurjategija vara. Omavoliliste karjatamiste puhul on lugu aga veel hullem, sest kari lastakse riigimetsa karjaseta ja tabamise puhul näitab peremees kohe purustatud aia või möödakäijate poolt mahajäetud mulgu ette, ja peremees pole millalgi tahtnud meelega karja riigimetsa lasta. Tuleb esineda tsiviilnõudega, nõutada erivolitus jne., ja tagajärg on sama, mis ülal mainitud. Kui omavolilise raiumise puhul kordumise korral saab kriminaalkorras kaebeluse võtta vastutusele ja teda vähemalt karistatakse arestiga (sööb rahva, s. o.

riigi, kulul), siis omavolilise karjatamise puhul ei saa talle teha sedagi. Nii-sugune seisukord tuletab meele revolutsiooniga, segaseid aegu, kus riigimetsas talitasid tumedad jõud ja kus riigi metsaametnikud pidid südame valutades ja hambaid kokku pigistades seda sallima.

Siin peaks keskvalitsus astuma energilisi samme olukorrast väljapääsmiseks, sest vastasel korral kaotab riik ilusa summa sissenõudmiste arvel ja teiseks kaotab ta oma prestiiži. Juba nüüd, vaevalt ühe kuu möödudes, on eitavad tagajärjed näha, aga niipea kui tume element näeb, missuguseid häid välja-vaateid pakub raudvara seadus nende mustale tööle, siis läheb riigimetsas omavoliline raiumine ja karjatamine hooa lahti ja see vaev ja pingutus, mis metsaametkonna poolt tehtud meie metsa säilitamiseks, tehakse maata. Kindlasti hukuvad suure vaevaga ja rahakuluga tehtud kultuurid neil sõtkuvate loomade tõttu. Oleks ülim aeg muuta ka see iganenud § omavolilise raiumise kohta ja asetada ta varguse § alla, siis on ehk veel kuidagi võimalik pealetormavat hädaohtu pidurdada. Igatahes seisab metsaametkond jälle väga tõsise ajajärgu lävel südame valutades ning pead vangutades, et ühes kohas otsitakse kokkuhoitu ja riigitulusid, kus vähegi võimalik, teisel aga makstakse riigikahjule ja kuritegevusele riigi poolt veel juure. Kui arvame keskmiselt iga metskonna nõudesummad 500 kr. peale, millised jäävad kätte saamata, siis üle riigi teeks see ümmarguselt 50.000 krooni, mis nüüdsel kitsal ajal on küllalt suur summa, et seda püüda kätte saada. Kurb on Eesti metsa saatus, ei saa ta veel toibuda küttekomitee, erakorralise langi ja asunike haavadest, kui juba uus hädaoht kergib silmapiirile. Kuid loodame, et keskvalitsus temalt selle uue hädaohu jõuab ära pöörda, ja meil, koha-pealseil ametnikel, uuendada usku Eesti metsa paremasse tulevikku.

ADRAMAA.

A. V.

On andmeid, et eestlased juba seitsmendal sajandil pärast Kristuse sündimist elasid tänapäevasel Eestimaal. Maa oli sel ajal ühine omandus ja pole kindlaks tehtud, et selleaegne eestlane oleks oma vanemaile või kellelegi teisele olnud kohustatud mingisugust maksu maksma. Kõik eestlased olid täiesti vabad, kuigi nad ise omasid hulga orje, kes olid ostetud ja mujalt sõjasaagina kaasa toodud.

Üks sugukond ehk perekond valis endale kuski põlises metsas paraja eluaseme välja, laastas nii palju metsa maha nagu temale põllumaaks maad vaja oli, ja hakkas seal põldu harima ja karja kasvatama. Perekonna suurenemisega laiendati metsa arvel ülesharitud maad või valiti endise asukoha ligidal mõni teine paras koht elamiseks. Seda maad, mida mõni teine perekond ei harinud, võis igaüks takistamata omandada. Piirid üksikute omandite vahel määrati kokkuleppel kindlaks, või kui kokkuleppele ei saadud, siis väevõimuga.

Sakslaste Eestimaale tulekuga muutus eestlaste elu täieliselt. Ehkki vaba maad oli palju, olid eestlaste käes parimad maad ja neid ihaldasid sakslased. Eestlasilt võeti maa üle osalt ostu teel, osalt väevõimuga. Pärismaalasil maa ülevõtmise vastu protesteerisid küll ka seekord vaimulikud, kuid vasallide ahnus ei küsinud millestki. Mõisate ehituseks oli tööjõudu tarvis ja selleks tuli talupoegi ära kasutada. Küll keelas ka paavst

Georg IX ühes ettekirjutuses 24. veebruaril 1236. a. ära pärismaalasi peale sõjaväe teenistuse rakendada teistele töödele, kuid juba 1267. aastal sõlmib ordumeister kuralastega lepingu, kus iga talupoeg peab 2 päeva suvel ja 2 päeva talvel mõisat teenima. Viie aasta pärast oli orjus juba väga palju suurem.

Maade peale, mis eestlasilt üle võeti ja nendele kasutamiseks tagasi anti, määrati maksud. Maksud määrati atrade järgi ja ühe adra all mõisteti maa-ala, mida üks mees suve jooksul võis üles harida. Et maa kõik mõisnike omaks tunnistati, siis võis mõisnik talupojale nii suure maksu peale määrata kui ta ise heaks arvas, seepärast siis läksid ka atrade suurused üksteisest väga palju lahku.

Ordu aja lõppemisega 1561. aastal katsutakse adrале anda enam-vähem kindel mõiste ja selle järgi pidi arvestatama 1 ader = 66 nöörimaale ja iga nöör pidi 66 sülda pikk olema. Süld võrdus 3 küünrale. Seega võrdus 1 ruut-nöörimaa umbes 39.000 ruutküünrale.

Poola kuningas Stefan Batory laskis 1583. aastal Tartu hoolekandest mõned mõisad poola komissaridel ja maamõõtjail üle mõõta. Mõõtmisel tarvitati seekord 60 sülla pikkust nööri, ja et talupojad maksumaksmise juures ei hakkaks nurisema, lisati nöörile veel 3 sülda juure.

Ka põllupeenrad pidi põllumaa arvelt maha arvestatama, ja et peenraid mitte üksikult üles mõõta, lisati veel ülalnimetatud mõödule

Palgivoel.

Foto D. Hint.

juure säärane nööri pikkus, mis ulatus kolm korda ümber mehe pea ja siis veel kolm korda ümber pöidla.

Seega võis selle mõõdunööri pikkus siis kuni 65 süllani ulatuda. Üks põld, mis 3 säärased nööri pikkust pikk oli ja ühe nööri laiune, sisaldas poola mõõdus ühe veerandi ehk ühe saksa põlluadramaa. Lõpuks võis see umbes 11½ Riia vakamaale võrduda. Revisjoniaktide järgi selgub, et säärasele adramaale külliti 6—8 tündrit vilja.

Rootsi andmete järgi võrdus 1 adramaa umbes 25 tündrimaale ja tündrimaa oli nii suur, et sellele võis välja külvata ühe rootsi tündri rukist.

See võrdus järgmiselt: 1 rootsi tündrimaa = 1,2 Riia tündrimaale = 1,3 Tallinna tündrimaale = 1,4 Riia vakamaale = 14.000 ruutküünrale. Üks rootsi maamõõdu küünar võrdus 24,1021 inglise või vene tollile. Seega 1 tündrimaa = 56.477,5 ruutjalga, 10.000 ruutküünart = 1 Riia vakamaa = 40.341 ruutjalga.

Säärastest maapinna mõõtudest kujunes ajajooksul välja üksus, millega hakati maa väärtust hindama.

Adra suurus, mis vanasti väga kõikumine oli, omandab kindlama kuju Rootsi maade hindamisel 1688. a. Siis seati sisse kataster ja ader määrati seadusega kindlaks. Rootsi seaduste järgi pidi katastri amet maade mõõtmisel ja

hindamisel vahet tegema mõisamaa ja talumaa vahel. Mõisamaaks jäeti see maa-ala, mis mõisa piirides oli ja mida mõis ise haris. Talumaa all mõisteti samuti mõisniku päralt olevat maad, kuid see oli antud mitmesuguste kohustuste vastu, nagu maksude vastu viljas, tööpäevade vastu jne., talupoegade kätte. Mõisamaa oli riigimaksudest vaba, kuna talumaad ja karjamõisate maad olid maksustatud. Talumaad jagati kolme üksusse: 1) põllumaa, 2) söödimaad (Buschland) ja 3) heinamaad.

Põllumaa all mõisteti alatiselt künni all olevat maad. Söödimaad oli maa, mida mõned aastad peeti vilja all ja siis jälle mõneks aastaks jäeti sööti. Mõõtmiste juures ei võetud arvesse üksi pinna suurust, vaid pind jagati ka maa headuse järgi 4 klassi. Nende maa klasside järgi määrati siis maks juba rahas.

Pinnamõõduks jäi tündrimaad ja sellelt tuli maksa maksu rootsi taalreis. 1 taaler = 90 grossi. 1 taalri väärtusele vastas 1 tündrimaad põldu I klassis, 1½ tündrimaad II klassis, 1½ tündrimaad III klassis ja 2 tündrimaad IV klassis. Söödimaad juures võeti need arvud kahekordselt. Seega põllumaad juures tuli maksa I kl. 90, II kl. 75, III kl. 60 ja IV kl. 45 grossi. Söödimaad juures I kl. 45, II kl. 37½, III kl. 30 ja IV kl. 22½ grossi. Ja nüüd nimetati tükki maad, mille kasutamise väärtus oli hinnatud 60 taalrile, üheks adramaaks.

Metsa vaikus.

*Küll imelik on metsavöö,
täis saladust ta elu.
Siin elab Looja päevatöö,
Suurmeistri ime ilu. —*

*Kuis kohised sa salaja
kui ehtimas kuu taevast,
ja rahu otsib rändaja
ta suurest eluvaevast.*

*Su vaikus mind siis vaigistab,
kui süda püüab nutta,
ja kuristik mull' haigutab. —
Hing tahaks kuski ruttu.*

J. Jänes.

Looduskaitsealasad Alutaguse rabade piirkonda.

Ettepanekuid Sirtsu looduskaitsealaks.

G. Vilberg.

Tartu Loodusuurijate Seltsi looduskaitse sektsioon seadis juba algaastail endale tähtsaimaks ülesandeks suurema looduskaitseala asutamise, kus oleksid taimeühiskonnad säilitatud ja metsloomad kaitstud inimese sagedase segamise ja alalise mõjutamise eest. Mitmesugustel kaalutlustel, mis põhjenesid eriteadlaste (prof. F. Bucholtz'i ja prof. J. Piiperi) vaatlustele ja vastavaile uurimistele koha peal, valiti looduskaitsealaks suurem metsade kompleks Paasvere ja Muuga metskonnas Virumaal, kus veel üle 30 km² metsa oli võrdlemisi algelises seisukorras. Viimane omadus, mis tõstab eriti reservaadi väärtust, oli peamiselt aluseks, miks metsade peavalitsusele esineti palvega tähendatud ala jätta riiklikuks looduskaitsemetsaks, kus oleksid kaitstud loomad ja taimeühiskonnad. Metsade peavalitsus ei olnud selle ettepanekuga nõus, sest et selt alalt ehitati läbi Sonda-Mustvee raudtee, mis kahtlemata rikub looduskaitse ala ühtlust, segab kaitstavate loomade rahu, kuna raudtee läbi ka metsade kasutamine muutub kindlasti intensiivsemaks, hävitades seega viimaks avaruse loomade kaitse suhtes. Seevastu soovitati metsade peavalitsuse poolt 1922. a. looduskaitsealaks metsade rühma Tapanarva raudteest lõunasse, raudtee ja Sirtsu soo vahel Püssi-Hirmuste-Sirtsu Sonda ümbruses.

Looduskaitse sektsioon ei saanud asuda selle ala ülevaatamisele, olgugi et sellest on olnud kõne mitmel korral. Selleks on olnud mitmesuguseid põhjendusi, osalt aga ka see, et vastavate teadmiste põhjal see ala suureks looduskaitsealaks ulatuses, nagu seda on ette pannud riigi metsade peavalitsus, ei ole kõigiti hästi sobiv. Et küsimusega jõu-

da lõpule, sõitis allakirjutanu looduskaitse sektsiooni soovil 1929. a. suvel tähendatud alale kohapealseks vaatlemiseks ja andmete kogumiseks. Oma vaatlusala piirid märgiksin järgmiselt: Püssi jaam-Hirmuste-Soonurme-Sirtsu-Sirtsu soo-Kaanissoo-Päsula-Vihamale-Sonda.

Üldine pilt sel alal on järgmine: idapoolses osas, peagu Sirtsu-Jalastu-Päsula-Vahemale jooneni, on metsad tublisti maha raiutud, osalt juba sõjaajal, osalt ka pärast sõda. Raiestikud on sagedased, mis on kas veel lagedad või kattunud noore lehtpuuvõsaga, mille hulgas on ka okaspuid. Samuti on ka kirdeosas, Kunda metskonna Püsimä metsandikus, kus ka mets peamiselt maha võetud ja läbi raiutud, millega alatud juba sõjaajal, jätkatud ka Eesti ajal, alates 1922. aastast, kuna raidering lõpeb 1931. aastal. Seepärast on siin ilusaid okasmetsi väga vähe. Lehtmetsa esineb keskmiselt, kuid see on enamasti võsa või noor mets. Veidi parema metsa vahel on soid kidura männi- ja kuu-semetsaga. Metsad Kaanissoo ümbruses on tublisti läbi raiutud, miks siin esinevad sagedasti raiestikud, kas veel paljad või juba kattunud noore tiheda lehtvõsaga. Peamiselt on siin sõjaaegseid raideid, kus Venemaalt sisse toodud kirgiisid ja kalmükid on töötanud hooletult, jättes kuni rinnakõrguseni kände. Tihe lepa- ja kasevõsa katab praegu neid kannustikke. Kohati esineb raiestikul kõrstaimestu, mille hulgas sagedasti on tihedaid metkastikustikke (*Calamagrostis arundinacca* Roth). Kuid siiski on siin veel üksikuid kvartaale, kus mets on 50—60-aastane või ka vanem, sirge ja kena, näit. Mõiramae ümbruses.

Kõige paremini on metsad hoidunud

veel Sirts'i ja Tagamaa küla ümbruses, lääne pool Sonda-Mustvee raudteed. Mets ei ole siingi puutumatu. Varemalt kuulus see ala Hirmuste mõisale ja endise omaniku ajal on metsa kasutatud võrdlemisi tagasihoidlikult, nähtavasti peamiselt valikraidena. Kuid siiski on siin kohati jämedaid puid, enamasti kuuski ja haabu; samuti on vastu Sirts'i sood Ruunassaare kraavi lähedal võrdlemisi tüsedaid mände. Siin on veel keni salumetsi (näit. kvartaal 30-dal), kus pinnakattes kasvavad muuseas metsputk, siumari, nõgeselehine kel-luk jt.¹⁾

Salumetsa tukkade vahel on mitmeid soonepealseid lodumetsaga, kuna esineb ka soometsa ja rabametsa mitmesuguses üleminekus. Läänes on aga laialdane Sirts'i soo, õigem tüübiline kõrg-raba, soosaarte ja laugastega (üle Sirts'i soo läheb Sirts'i küla juurest endine kuulus *Virutee*, mis nüüd aga on täiesti maha jätetud ja kinni kasvanud; talvel aga tarvitatakse seda veel ajuti).

¹⁾ Kvartaal 30-ndal, Ruunassaare kraavi lähedal märkisin salumetsas järgmised taimed: metsarindes: *Picea excelsa*, *Betula pubescens*, *Populus tremula*; võsarindes — samad puud ja üksikud *Sorbus aucuparia*, *Lonicera xylosteum*; rohurindes esinevad hõredalt-tihedamalt: *Calamagrostis arundinacea*, *Geranium silvaticum*, *Rubus saxatilis*, *Hypericum quadrangulum*, *Actaea spicata*, *Pulmonaria officinalis*, *Hepatica hepatica*, *Fragaria vesca*, *Ranunculus acer*, *Galeobdolon luteum*, *Carex digitata*, *Pirola rotundifolia*, *P. secunda*, *Oxalis acetosella*, *Viola mirabilis*, *Carex muricata*, *Anemone nemorosa*, *Solidago virga aurea*, *Brunella vulgaris*, *Sanicula europaea*, *Ranunculus repens*, *Cirsium oleraceum*, *Campanula trachelium*, *Crepis paludosa*, *Lathyrus vernus*, *Pteridium aquilinum*, *Vaccinium vitis idaea*, *Carex silvatica*, *Luzula pilosa*, *Melica nutans*, *Clinopodium vulgare*, *Veronica chamaedrys*, *Equisetum pratense*, *Poa nemoralis*, *Paris quadrifolia*, *Carex pallascens*, *Geum urbanum*, *Mercurialis perennis*. Need taimed esinesid katselapil 10×10 m. Peale nende märkisin läbi salumetsa minnes taimi: *Milium effusum*, *Festuca gigantea*, *Convallaria majalis*, *Athyrium filix femina*, *Aspidium sphenolobosum*, *Orchis maculata*, *Campanula persicifolia*, *Aera caespitosa*, *Chrysanthemum leucanthemum*, *Campanula patula*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Ranunculus cassubicus*, *Aspidium filix mas*, *Stellaria nemorum*, *Circaea alpina*, *Impatiens noli tangere*, *Lactuca muralis*, *Asarum europaeum*, *Veronica officinalis*, *Lysimachia nummularia*, *Linnaea borealis*. Neist taimedest jätkub, et kujutada ette taimkatet. Puudest esinevad veel: saar, lepad, jalakas, vaher; sarapuu sagedane.

Kui looduskaitse sektsioon tahaks ülaltähendatud alal asutada looduskaitseala, siis ei maksaks siin püüda kaitse alla võtta laialdast ala, vaid võiks leppida kitsama alaga. Kõigepealt võiks ses suhtes tulla kõne alla Sirts'i ja Tagamaa ümbrus, kus, nagu olen juba tähendanud, metsad siiski on enam-vähem terved. Algelises seisukorras ei ole siingi metsad, vaid nad on mitmeti inimesest mõjutatud. Ma märkisin juba valikraiet endise omaniku ajal. Pealeselle käib sellest alast läbi kaks magistraal-kraavi, Ruunassaare ja Kotinoka, mis toovad vett Sirts'i soolt Sirts'i (Hirmuste) jõkke (suubub Püssi-Purtse jõkke). Nendesse peakraavidesse suubuvad vähemad kraavid soontepealseilt ja ka rabalt, samuti ka Tagamaa küla mait. Mõned kvartaalid on Sirts'i ja Tagamaa küla maade lähedal ja seepärast on raske hoida kaitsealalt kariloomi. Raudtee lähedus (1—2 km) võib olla hirmutajaks metsloomadele jne. Kuid kokkuvõttes on see ümbrus siiski sündsaim osa looduskaitse alaks riigi metsade peavalitsuse poolt näidatud alal. Looduskaitse sektsioonil tuleks eriliselt rõhutada, et looduskaitse alaks jääksid Püssi metskonnast, Hirmuste metsandikust kvartaalid 30, 29, 28, 27, 26 ja 25-dast osa, mis ei ole Tagamaa küla maade naabruses, samuti ka kv. 12 ja 13 ja osa, mis kuulub juba Jalastu vahtkonda. Jalastu vahtkonnast tuleks looduskaitse alla osa, mis on Jalastu külast läände. Looduskaitse alla jääks ka suurem osa Kaanissoo vahtkonnast Mõiramäega. Sirts'i soost jääks nii palju kui seda antakse, kuid soovitav oleks, et sellesse jääksid laukad ja suurem soosaar Pala lähedal. Põhja pool ulatuks ala kuni Vihamale talude piirini või mõned kvartaalid lõuna poole. Selles osas oleks idapoolne piir mööda kvartaalisihte lääne poole Päsula ja Jalastu taludest, sealte edasi Tagamaa ja Sirts'i sihis, vastavate kõverdustega Sirts'i ja Tagamaa küla kohal. Lõunas ei tea öelda kindlat piiri, vaid selle võiks määrata metsavalitsusega kokku leppides. Ka läänepoolne piir jääks metsade peavalitsuse määrata, kuid see võiks olla metsa peasihti mööda Porvastu juurest Sirts'i sooni ja seal samas sihis edasi üle raba kuni Pala küla lähedale suurema soo-

Kutsealalised küsimused.

30%.

Põhjus, mispärast on raske kujundada valitsust.

Eelolev metsateenijate kongress.

J. Pipar,

Võib-olla ajal, kui kuukirja „Eesti Metsa“ veebruarikuu-number jõuab tellijate kätte, on ehk valitsuskriis kuidagi juba lahenenud, aga ega see olegi nii huvitav kui kriis ise. Nii-siis loodan, et lugejad ei pahanda, kui kirjutan kuukirja veergudel kriisi põhjustest.

On selgunud, et riigikogu põllumeeste rühm kukutas nähtavasti vabariigi valitsuse selleks, et kõigepealt teostada põllumajanduslike laenude kustutamist 50% ulatuses, mis teeb välja

4.200.000.000 senti. Seda kolossaalset summat ei ole põllumeestele laenudeks antud mitte riigikassa tagavaradest, vaid see raha on saadud välislaenuna, mis tuleb tasuda. Aga kes peaksid siis olema need patuoinad, kelle seljast võiks võtta mitu nahka, et katta põllumeestele pakutava kingi kulud? Need oinad on leitud, kui vaadelda põllumeeste nõudmisi edasi.

Nõutakse

kriisimaksu

maksmapanekut, mis koormaks peami-

saareni. Alasse kuuluvad Polli valla sooheinamaad Kotinoka lähedal jääksid nende omanike kätte teatud kasutus-kavaga.

Kui nüüd küsida, mida pakuks õieti looduskaitse suhtes Sirtsia ala, võiks peajoontes märkida järgmist: kogu ala asub maa-alal, kus paas ei ole kaugel (Tagamaa küla kohal on paas igal pool magistraalkraavi põhjas umbes $\frac{1}{2}$ —1 m paksuse mullakorra all; Sirtsia jõe kaldail on paas kohati Sirtsia küla kohal väljas). Kahtlemata mõjutab siin lubjakivi osalt metsa kasvu. Metsades esineb mitmesuguseid metsa tüüpe, mille arenemist võib aegade jooksul jälgida. Praegu raiealades või võsametsades olevad kvartaalid annavad võimaluse jälgida nende metsastumist, taimkonnas esinevat võitlust olemise eest, kuna võsa annaks kaitset metsloomadele ja võimaldaks seega küsimuste lahendamise mõnegi huvitava nähtuse üle loomariigis. Praegu on Kaanisoo ümbruses karusid, keda on nähtud mitmel korral, kuna mul oli võimalik näha karu käändude lõhkumise jälgi ja sipelgapesade laialikaapimist võrdlemisi veel värskest. Rebane

on sagedane loom. Muid haruldasi loomi ei teata nähtud olevat, olgugi et ilves varemalt sealpool on elutsenud. Salumets, soomets, rabamets, kõrgraba, sooniidud on mitmesuguses ülemineku seisundis, miks ala võimaldaks mitmekesise vaatlusobjekti. Kuigi ala ei ole ideaalne looduskaitsealaks, on ta siiski midagi. Metsamajanduslikult ei ole see praegu just väga kõrgehinnaline ja seepärast on metsade peavalitsusel sellest kergem loobuda. Head metsa on vaid Sirtsia kvartaal 30-ndal ja Kaanisoo Mõira-mäel — kui needki puutumata saavad areneda, oleks küllalt tähelepanekuiks. Peaasi on aga: ala on osa suurest metsade ja soode kompleksist, mis piiravad käsitletud ala, miks looduskaitsealaks oleks suurem tähtsus loomade kaitsealana. Botaaniliselt mitmekesistaksid ala Päsula oja ja Kotinoka, samuti ka Ruunassaare kraav. Igatahes teeksin ma, olles alaga lähemalt tuttav, ettepaneku: riigi metsade peavalitsuses astuda sammusid seks, et minu poolt märgitud ala tunnistataks Sirtsia-Kaanisoo looduskaitsealaks ja võimalikult totaalreservaadiks.

selt linnade elanikke, vabakutselisi, palgalisi ametnikke ja teenijaid. Rahvuslik keskrühm on juhtinud põllumeeste tähelepanu asjaolule, et linnaelanike ja palgaliste maksukoorem on juba praegu tunduvalt suurem kui põllupidajail: linnakodanikud maksavad keskmiselt igasuguste riigi maksude näol 26 kr., kuna maal aga ainult 7 kr. aastas.

Kulminatsioonipunkti tõusevad põllumeeste nõudmised

„uue riigiteenijate palkade kärpimise“ kavatsusega, mille järele nõutakse uut riigi- ja omavalitsusteenijate palkade vähendamist 30% ulatuses. See on siis neljas kord juba, kus lühema aja jooksul riigiteenijate palku vähendatakse. Ometi on riigiteenijaist 60% inimesi, kes saavad alla 90 kr. kuus palka, misjuures terve mõistusega inimesed peaksid ometigi järele mõtlema, millest siis need inimesed end hakkavad elatama.

Hea küll! Põllumehed nõuavad oma võlgade 50% kustutamist ja riigi- ja omavalitsuste maksudele moratooriumi, aga kellel siis ei ole võlgu ega makse?

Riigiteenijate enamiku palgad on Eestis olnud tasemel, mis pole seni võimaldanud korralikku äraelamist. Riietumisel, laste koolitamisel, surma-, haiguse- ja muudel juhtumel on riigiteenijal tulnud teha suuri laene, mille tasumine osutub nüüd kärbitud väikeste palkade juures raskeks. Neil põhjustel on täiesti loomulik, et ka riigiteenijal kui demokraatliku riigi kodanikul on õigus nõuda samasuguseid õigusi ja soodustusi kui teistel kodanikel, s. o.:

- 1) võlgade kustutamist 50% ulatuses ja
- 2) riigi- ja omavalitsusmaksude vähendamist ja lükkamist paremale aegadele.

Põllumajandusest huvitatud eriteadlased on kogunud statistilisi andmeid ja võivad tõendada, et põllumajandus on koormatud ümarguselt 8,5-miljardilise võlakooormatusega. 1929. a. korraldatud põllumajandusliku üleskirjutuse andmeil on Eestis kogusummas 133.357 talu, milledest palgatalusid 3.865. Nii siis võiksime põllumajandusel lasuva võla arvata keskmiselt 130.000 talule. Sellest selgub, et igal talul lasub võlga ümarguselt 650 krooni, milline summa ei olegi nii kohutav.

Millega see arusaamatus ükskord lõpeb?

Raske on harilikul surelikul siin ette näha selle keerdsõlme lahtiarutamist. On vaid tõenäoline, et enamjaol riigiteenijaist on samuti 300, 400 või 500 krooni võlga, kuid kui raske ka selle tasumine väikese palga juures oleks, on nad siiski riiklikult mõtelnud ega ole julgenud võlgade kustutamist nõuda, sest riigikassasse ei tule raha kustki mujalt kui maksumaksjailt.

Ka riigiteenijaid on põllumehe poegi, ja nad tahaksid kõigiti loota, et rahva juhid ja rahandustegelased leiavad tee, kuidas õpetada põllumeest ta praegusest seisukorrast pääsmiseks, kuid seni näidatud tee — osa kodanike kohustuste kustutamine ja riigi- ja omavalitsusteenijate palkade kärpimine — seda milgi tingimusel ei võimalda.

Jäeb üle vaid üks idee, et põllumees ka riigiteenija raskustest saaks aru. Ühisel arusaamisel võiksime leida ka ühise sihi, kuidas eesti rahvast aidata ta majanduslikes raskustes.

Teadlikud arusaamatused üksikute rahvakihtide majanduslikest raskustest ongi peamine põhjus, mis esmakordselt Eesti vabariigi ajaloo on kutsunud esile sündmuse, et kahel riigivanema kandidaadil ei õnnestunud valitsust kujundada just **„riigi- ja omavalitsusteenijate palkade 30% kärpimise nõude“** pärast.

Nähtavasti valitsuse kriis laheneb töökabineti ellukutsumisega, mis saab olla mitte ainult tervitatav, vaid ühtlasi ka tarviline seniste poliitiliste arusaamatuste ärahoidmiseks.

* * *

Ajaloo sündmused näitavad, et ees on väga rasked ajad, milles peavad olema teadlikud demokraatliku riigi kõik kodanikud.

Kui Eesti Metsateenijate ühingu keskjuhatuse on XII üleriikliku metsateenijate kongressi otsustanud kutsuda kokku 6. ja 7. märtsiks, siis selle teadmise, et kongressile valitud ja sõitvad saadikud oma ülesande tähtsust oskavad hinnata. Eeloleval kongressil ei saa piirduda puhtkutseliste küsimustega, vaid me peame ka kaaluma riigi

rasket seisukorda ja selle põhjusi, mis pärast tuleb nüüd kõige valusamalt kannatada just meil — riigiteenijail.

Ühel ajal kasutan juhust lahkuva keskjuhatuse nimel ühingu osakondade juhatustele tuletada meele, et igas osakonnas, kus saadikud veel valimata, need tingimata valitaks ja kongressile saadetaks. Mõnes osakonnas on tulnud kuuldavale arvamisi, et härra metsaülem ei poolda kutsetegevust, mis pärast ei julgeta ka kongressile saadikuid valida. Neil juhtumel tuleb aga osakonna juhatustel härrade metsaülemate tähelepanu juhtida asjaolule, et ka ne-

mad on kutseühingu liikmed, kui mitte metsateenijate, siis vähemalt metsaülemate ühingu, ja seni ei ole keegi neid keelnud oma kutseühingu peakoosolekule ilmuda ja oma kutselisi huve arutada.

Demokraatliku riigikorra juures on kutseorganisatsioonidel määratu suur tähtsus, misjuures administratiivvõimu ja kutseorganisatsioonide koostöö on möödapääsmatu ja tarviline. Kus see puudub, on asutuse juhataja ja teenijate pere vahel alatised arusaamatused ja hõõrumised.

Tallinn, 8. veebruaril 1932. a.

Arvustus.

Majanduskriis, J. Pipar, Eesti Metsateenijate Ühingu aseesimees, artikkel avaldatud „E. Metsas“ nr. 1 — 1932. a., lhk. 9—11.

Kestev majanduskriis on annud ennast teravasti tunda nii ettevõtjatele kui ka tööliste peagu kõikides majandusharudes. Kõik võitlevad oma majandusliku olemasolu eest. Looles leida kriisinähtuste kirjeldusi ja hinnangut meie metsanduses lugesin „E. M.“ nr. 1 — 1932. a. hra Pipra artiklit majanduskriisist, kuid olin väga pettunud. J. P. kõlava pealkirjaga artiklist võis leida kõike muud, kuid mitte arusaamist majandusest, selle kriisist, ega kriisi ulatusest, kuigi hra P. artikli sissejuhatuses autoriteetlikult ütleb olevat lugenud, et kriisi tõttu ameerika naisedki näevad „eriti vananenud välja“.

Samuti nagu ameerika naiste juures, nii olevat hra P. järgi ka muudel aladel maailmas sündinud aina imesid.

Tarvitusel olevat võetud enneolematud tehnikaimed hiigelmasinate näol, milledeks ta arvab olevat traktoreid, heina- ja viljaniitjaid! (Vist „combaine“, s. o. kombineeritud peksulõikusmasinad, mida kasutatakse kuiva kliimaga teraviljakasvatuse maades.) Need imed olevat koos kunstväetistega tõstnud põllumajanduse saaduste toodete hulga mitmekordseks. Paralleelselt põllumajandusele olevat kasvanud ka karjakasvatus ja karjasaaduste hulk. Nagu viimased polekski põllumajandussaadused!

Samad „imed“ olevat tõstnud ka vabrikute tooted (!) mitmekümneks.

Võime siiski rahustada lugejaid ja hra P.

väitega, et põllumajanduslik toodang pole tõusnud mitmekordseks isegi võrreldes enneaamilmasõjaaegse toodanguga, vaid üksikute harude järgi ainult 10—25%, samuti pole töötussaaduste toodang tõusnud kümneks.

Edasi leiab artikli kirjutaja ainult kaks teed kriisi lahendamiseks:

- 1) leida töötuile uusi töövõimalusi ja
- 2) tõsta kõigi palgateenijate töötasu elu „keskmisile nõudeile“ (!).

Need töötäoöliliste loosungid peaksid hra P. arvates olema „kõigi rahvaste poliitiliste ja majanduselu juhtide eesmärgiks“ ja siis saaks kriisist üle juba 1932. a.

Kui lihtne lahendus, ja teadus- ja riigimehed seda ei teagi!

Praktilise abinõuna soovitab hra P. harida üles said. Aga mis siis, kui taludes isegi hea põllumaa jäetakse sööti, sest töötulemused ei tasu tehtud kulusid?

Põllumajandussaaduste hinna languse ainsa põhjusena näeb hra P. ajalehtedes nii hõõrutud demagoogilisi väiteid poliitiliste direktorite poolt juhitud äride suurtest vahekasudest.

Siis asub hra P. samas toonis lahendama riigiteenijate palga vähendamise ja krooni kõigutamise küsimusi, kuid ei suuda oma peavälisannet — vaielda riigiteenijate palga vähendamise vastu — kaitsta usutavate ja majanduslikult põhjendatud väidetega. „Rahva“ ostujõud langevat kohe koos palkade vähendamisega. Ja edasi „võib-olla palga vähendamine ei anna end esialgu veel põllumajandussaaduste hinna languses tunda, kuid püksirihma pingutusel küll ostetava kauba kvantumis (hulgasa)“.

Vaene hra P. ei tea kõige algelisematki majanduslikku tõsiasja, et saaduse hind on leeb nõudmise ja pakkumise vahekorras!

Ainukesed artikli read, mis majanduslikult mõtlejat inimest ei ärrita, on „Vaba Maa“ järele tsiteeritud end. majandusministri jutujamine.

Lõpeb artikkel ähvardusega, et „Eesti rahvas“ lähenevaid riigikogu valimistel ütleb sõna enda (s. o. palgateenijate) kaitseks.

Kogu hra P. väidete tagavara on samast allikast, kust on pärit jutt vananevaist ameerika naistest. Need väited kõlbaksid ettekandmiseks metsataguse aleviku poliitilisel kõnekoosolekul, kuid ei vääri edasiandmist trüki-musta abil.

Käesoleva arvustuse ülesanne ei ole mitte vaielda riigiteenijate õiguse vastu kaitsta oma huve.

Majandusteadlane.

Metsateenijate kutseliikumine Lätis.

Läti metsateen. seltsi keskjuhatuse liige A. Rumba.

Aluse Läti metsateenijate kutseliseks ühenduseks pani esimene metsaülemate kongress, mis peeti ära Riias 12.—15. aug. 1921. a. Sel kongressil otsustati ellu kutsuda metsateadlaste ühing (mežkopju savieniba), mille põhikiri registreeriti veebruaris 1922. a. Metsateadlaste ühing ühendas õpetatud metsateadlasi ja metsa ametkonna teenijaid kuni metsaülemateni ja metsaülemate kandidaatideni.

Kõige suuremaks faktiks kutselises mõttes metsateadlaste ühingu elus oli selle ühingu väljaastumine metsaametkonna teenijate kaitseks 1923. a., kui departemangu ja põllutöeministri poolt võeti ette „puhastus“ ametkonnas. Kutsuti kokku erakorraline ühingu liikmete üldkoosolek, mis võttis vastu protest-resolutsiooni mainitud „puhastuse“ vastu ja saatkondade saatmisega presidendi, ministerpresidendi ja saeimi esimehe juure saavutas selle „puhastuse“ seismapaneku.

Pealeselle metsateadlaste ühing astus mitu korda samme oma liikmete majandusliku seisukorra parandamiseks, saates märgukirju vastavaile asutustele, ja samuti astus välja ühingu üksikute liikmete kaitseks.

Metsateadlaste ühing arendas ka teadusliku tegevust, peamiselt 1923. a. alates aastaraamatu, metsanduslike kirjutuste kogu (Mežsaimniecības rakstu krājums) väljaandmisega. Metsateadlaste ühingu on käesoleval ajal umbes 400 liiget.

Aga metsateadlaste ühing ei täitnud kõigi Läti metsateenijate kutselise organisatsiooni aset, sest nende suurem hulk, nimelt metsavahid, jäid eemale, kuna ühingu põhikirja järgi nad ei võinud olla metsateadlaste ühingu liikmeid. Osa metsavahte katsus ühineda mitmesuguste pahempoolsete kutseühingutega, aga need olid üksikud juhtumid ja suurem osa püsis organiseerimatusena, ühinematusena.

Ka metsavahtide kutseorganisatsiooniks ühinemise tarviduse küsimus tõsteti üles metsateadlaste ühingu üldkoosolekul augustis 1924. a., kus otsustati luua säärane organisatsioon.

Riia peametsaülema (virsmežsinis, Oberförster) ja revidendi K. Eiche algatusel 30. novembril 1924. a. kutsuti kokku 3 Riiale lähedase peametskonna teenijate koosolek, millest võtsid osa 1 metsarevident (K. Eiche), 1 peametsaülem, 2 metsaülemat ja 35 metsavahti. Koosolek otsustas ühel häälel asutada „Läti metsateenijate seltsi“ (Latvijas Mežu darbinieku biedriba), mis kutselisel ühendaks eranditult kõik Läti metsateenijad. Samal koosolekul töötati välja seltsi põhikiri ja valiti ajutine juhatus, kellele tehti ülesandeks seltsi põhikiri esitada registreerimiseks ringkonna kohtule ja leida abinõud seltsi tegevuse algamiseks. Põhikiri registreeriti 1925. a. jaanuaris. Põhikirja järgi seltsi liikmeiks võivad olla kõik Läti metsateenijad, vaatamata poliitilistele veendele, rahvusele, elukohale ja tegevusalale, mitte nooremad kui 18-aast. Seltsi liikmed, arvult mitte vähem kui 20, võivad moodustada seltsi kohaliku osakonna. Igal aastal (tavaliselt veebruaris) kutsutakse kokku seltsi saadikute (delegaatide) koosolek, mis esineb seltsi kõrgeima organina ja otsustab kõik tähtsaimad asjad seltsi elus. Keskjuhatus, mis koosneb 7 liikmest, korraldab kõik seltsi jooksvad asjad, põhikirja ja saadikute koosoleku otsuste piires. Saadikute koosolek valib igal aastal ümber ühe kolmandiku juhatusel liikmeid (2+2+3). Osakonnad evivad oma juhatused kohtadel (3 liiget).

Esimene seltsi saadikute koosolek kutsuti kokku ajutise juhatuse poolt 13. ja 14. juunil 1925. a. Osa võtsid 113 saadikut (osakonnad saadavad ühe saadiku 10 liikme peale) ja 23

seltsi liiget nõuandva häälega. See esimene saadikute koosolek töötas 2 päeva suure elevusega, vaatas läbi kõik metsateenijate suured puudused ja andis otsused kõigis valusamais küsimusis. Selle koosoleku otsused on nagu seltsi programmiks, mille täitmist selts oma keskjuhatuse kaudu taotleb. Esimese saadikute koosoleku poolt etterajatud programmi ja oma liikmete majandusliku ja õigusliku seisukorra paranemise taotlemisel selts arendas laialdase tegevuse, pöördes palvetega riigi ja seadusandlike asutuste poole, piirdumata kirjalike avalduste ja märgukirjade esitamisega, vaid saates oma esindajaid valitsuse liikmete, saeimi üksikute saadikute juure ja saeimi komisjonidesse. Sel pinnal seltsi vahel tema keskjuhatuse näol ja metsa departemangu direktori vahel, kes ei toetanud seltsi õigustatud nõudmisi, vaid isiklikult ja oma poolehoidjate läbi seisis vastu seltsi püüdmistele, tekkis terav konflikt. See konflikt, tekkides 1925. a. lõpul, venis kuni 1928. a. lõpuni ja pakkus seltsi üksikuile liikmeile palju huvi. Nii keskjuhatuse kui ka osakonna juhatuste ja seltsi üksikute liikmete vastu pandi käiku mitmesugused surveabinõud ametlalal, kuni üleviimiseni Riiaist kaugemaisse maa-kohtadesse ja ametist vallandamiseni (sunnitud olid täiesti jätma kohad, kus teenisid, 4 keskjuhatuse liiget). Aga seltsi juhatus ei taganenud oma õigustatud nõudmistest ja kui tagakiusamised mitte ainult ei lakanud, vaid külvusid nagu küllussarvest, saavutasid valitsuselt erilise uurimiskomisjoni määramise, kes pärast kõigi materjalide pinnlikku järelevaatamist tuli arvamisele, et tähendatud isiku edasiviibimine metsadepartemangu direktori kohal on võimatu.

Vaatamata raskele tööoludele metsateenijate selts, mis praegusel ajal koondab kuni 2500 liiget, on palju ära teinud oma liikmete, eriti aga metsavahtide, majandusliku ja õigusliku olukorra parandamiseks. Lätis saadava palga järele kõik riigi ametnikud on jagatud 20 astmesse (järku); ainult mõned, mittealatsised teenijad, on jäetud välispoole järke. Selle rühma sekka kuulusid ka metsavahid. Pika ja tõsise võitluse järele selts saavutas soovitud tagajärje ja metsavahid võeti määraliste ametnike järku. Metsavahid, saades seltsi asutamise ajal kuus 40 ja 50 latti, saavad nüüd 84 kuni 96 latti (ilma perekonnabirahadeta). Palgamaa rent, mis võeti alguses

metsavahtide määralisteks ametnikeks lugemisel, on nüüd jäetud ära. Artikli kitsad raamid ei luba peatuda kõigil seltsi saavutusil: tõin vaid silmapaistvaima näite.

Seltsi liikmete keskel teadmiste levitamiseks ja mitmesuguste kutseliste hädade selgitamiseks ja valgustamiseks, samuti mitmete metsamajanduse küsimuste arutamiseks juba esimene saadikute koosolek otsustas välja anda oma kutselist ajakirja. Ajakirja „Meža Dzīve“ („Metsa Elu“) esimene nr. ilmus 1925. a. septembrikuus, ja sellest ajast „Metsa Elu“, ilmudes iga kuu, levib üle Läti, tungides igasse metsanurka, kus ainult seisab metsavahihurtsik, tuues nii rõõmsaid kui ka kurbi sõnumeid metsateenijalle.

Vastased katsusid kõigest jõust lammata ka ajakirja, teades, millist suurt osa ta mängib seltsi elus ja milliseks suureks võitlusvahendiks ta osutub seltsi juhatuse käes.

Kõik ühinesid ühisel jõul ümber oma häälekandja ja otsustasid seda mitte lasta oma kätest (oli ka sääraseid katseid). Oma vastaseile kiuste „Metsa Elu“ ei närbunud, vaid iga numbriga laienes ja on nüüd hädatarviliseks organiks mitte ainult seltsi liikmeile, vaid ka igale tõsisele metsateadlasele, kes huvitub metsamajandusest. Mitte väikest osa ajakiri mängis seltsi õiguste eest võitlemise päevil.

Metsateenijate kutseline liikumine Lätis metsateenijate seltsi ja ta ajakirja tõttu seisab kindlal alusel ja seltsi tegelased vaatavad rõõmsasti tulevikku.

Kui tähtsaj fakti tuleb näidata veel seda, et metsateenijail möödunud saeimi valimistel õnnestus läbi viia deputaadina keskjuhatuse liige, Läti ülikooli dotsent K. Kiršteins, kes kandideeris demokraatliku keskerakonna nimekirjas. Tänu hra Kiršteini tegevusele saeimisõnnestus viimasel ajal saavutada mõndki olukorra parandamiseks mitte ainult metsateenijate, vaid ka üldse riigiteenijate suhtes.

1928. a. lõpul asutati metsateaduslik selts (Mežzinatniska biedriba), mille liikmeiks võivad olla kõrgema eriharidusega isikud. Selle seltsi eesmärk on seaduslike küsimuste arutamine metsanduslikul ja metsamajanduslikul alal; kutselist tähtsust selle sõna otseses ja kitsas mõistes selts ei evi. Liikmete arv on 28.

Mõned Läti metsateadlasid on kõigi 3 ja väga paljud kahe esimese tähendatud organisatsiooni liikmeiks.

Ristrebane.

R. Timmerman.

Ristrebane nahad on karusnahkade turul hõberebase ja teiste rebaseliikide kõrval muutunud paljunõutud artikliks ja nende nahkade eest on viimaseil aastail saadud ennekuulmata kõrgeid hindu, mis mõnikord isegi kaugelt on ületanud paremate hõberebase nahkade hinnad.

Praegusel ajal müügile lastavad ristrebane nahad on värvilt ja väärtuselt väga mitmekesised ja ainult haruldaselt ilusa värvinguga nahad maksavad sadu tuhandeid sente, kuid ka kõige harilikumad ristrebased on märksa väärtuslikumad meie metsa Reinust.

Nimetatud asjaolude tõttu hakati Norras ja Rootsis erilise hooga möödunud 1931. aastal rebastekasvandustes katsetama ristrebaste väljaarendamisega.

Huvitav on jälgida rootsi rebastekasvatavate mitmesuguseid kirjutusi ristrebaste küsimuses.

Mõned kasvatajad väidavad, et õiget ristrebast saab ainult Alaska ja Standardi hõberebase ristpaaritamisel (mõlemad hõberebased). Samad autorid tõendavad, et hõbe- ja punarebase ristpaaritamise läbi kunagi ei saadavat õiget ristrebast kätte, kuna järeltulijad olevat must- ja bastard-punarebased teatud vahekorras pärivusseaduse kohaselt.

Osa rebastekasvatavate tõendab, et just punarebase ja hõberebase ristpaarituse teel saab kätte ristrebane, kuigi see ei sünni korra pealt ja võib-olla sagedasti tuleb keerdkäike, enne kui saavutatakse soovitud tüüp.

Üllatuseks võis möödunud sügisel rootsi ajakirjast „Våra Pälstdjur“ leida kirjutusi, kus rebastekasvatavad teatavad, et on õnnestunud kinni püüda kohalik rootsi ristrebane, mis andvat järeltulijaina 100% ristrebaneid.

Vaevalt leidis rootsi metsades kümme aastat tagasi paremat ristrebast kui

mõni õieti musta kõhualusega tume punarebane (mustrebane), nagu neid mõni üksik meilgi ette juhtub.

Kui praegu rootsi metsades leidub tüübilisi ristrebaneid, siis on need tekkinud kasvandustest põgenenud hõberebase ja metsikute punaste ristpaaritustest. See tõendab veel kord, et ristrebane võib olla ikka ainult musta- ja punarebase ristpaarituse tulemus. Minu isiklikud kogemused sel alal ei ole vanemad kui 1 aasta ja sellegi aja jooksul õnnes-

Jahimehed metsas.

tus mul saada segaverelisi poegi ainult 1 pesakond, nimelt 3 poega. Teised punarebase emad, metsast püütud ja perud, ei paarinud üldse.

Kolmest saadud pojast võis konstateerida järgmist: Üks poegadest on õieti tore ristrebane, nugisekarva tume, kollakasmusta okkaga, eriti turjal ja sapsudel. Kaks poega aga on eriti tumedad

punarebased. Tähelepanuväärne on aga see, et segaverelised pojad karvakatte pikkuselt ja tiheduselt on mõlemast vanemast märksa paremad.

„Eesti Mets“ nr. 12—1931. a. oma artiklis „Metsamajanduskriisi lahendamise võimalusist“ mainib hra K. Kerberg kodumaa metsa kõrvalsaaduste vähesust.

„Eesti Metsa“ lugejaskond, jahisõbrad ja loodusearmastajad! Kas ei oleks võimalik kodumaa metsa rikastada ülitoreda ja kallihinnalise ristrebasega? Tuleks metsade peavalitsuse summadega muretseda paarkümmend musta hõberebase isa ja neid metsadesse tuleva 1932. aasta oktoobris lahti lasta. Muidugi tuleks neid seadusega kaitsta mahalaskmise eest. Samuti tuleks esialgu piirkonda, kuhu neid lahti on lastud, toitu välja

panna, kuni nad ise harjuvad jahipidamisega. Kaksikümmend keskmist hõberebase isa ei maksa praegu üle ühe miljoni sendi ja nii oleks võrdlemisi väikese summaga suur ja tähtis asi korda saadetud.

Kui metsavalitsusel ei peaks tähendatud otstarbeks summasid leiduma, siis tuleks erateel ühiselt muretseda vähemalt 3—4 isast hõberebast, et neid lahti lasta niisugusesse metsa piirkonda, kus on rohkesti punarebaseid. Seadusandlikelt asutistelt nõuaksime siis, et jahipidamine niisuguses piirkonnas mõneks ajaks piirataks või koguni ajutiseks keeldaks. Ehk lubab „Eesti Metsa“ toimetuse oma veergudel asjast huvitatuil sõna võtta mõttevahetuseks toodud küsimuse üle.

Koikla hõberebaste kasvandus Saaremaal.

Pärsamaa Rebastekasvatajate Selts kutsuti ellu R. Timmermani algatusel 1930. a. sügisel. Seltsi ümber on koondu nud kümnekond liiget. Seltsi osatähe suurus on 100 kr. ja 2 osa annavad koosolekul ühe hääle, kuna üks osatäht annab ainult nõuandva hääle. Seltsi juhatusse kuuluvad R. Timmerman, G. Vaher ja A. Johannes. Seltsi poolt asutati sama aasta novembrikuus Karja kihelkonda Pärsamaa valda Koikla asundusse hõberebaste kasvandus. Kasvanduse juhatajaks on R. Timmerman, kes sel alal vastavad teadmised ja kogemused on omandanud Rootsist. Kasvandusse toodi puhastverd hõberebaste sugumaterjaal Kesk-Rootsist „Berghageni“ kasvandusest üks paar ja üks isa ja „Ostkustensi“ kasvandusest kaks paari ja üks isa. — üksikud isad toodi punarebaste paaritamiseks. Praegu on üle talve jäetud Koikla rebaste kasvan-

duses puhtverelisi hõberebaseid 18 tk., neist 11 isa- ja 7 emarebast; segaverelisi — 1 ema ja punarebaseid — 4 ema ja 1 isa, kokku 24 rebast. Pealeselle on Pärnumaale müüdnud üks hõberebaste paar, mis jäetud pidamisele kasvandusse. Käesoleval ajal on kasvanduses paaritus täies hoos. Rebaste kasvanduse all on ühe hektaari suurune maaala, mis on piiratud plankaiaga, mis pealt traadiga võrestatud. Aias asuvad traatvõrgust rebaste puurid ja puurides kaitsemajad. Tundes huvi hõberebaste kasvatamise vastu on 1931. a. jooksul külastanud kasvandust 500 inimest. Samuti oli võimalus saarerahval sama kasvanduse hõberebaseid näha Karja põllumajanduse näitusel 1931. a. sügisel. Kasvanduse juhataja R. Timmerman on koostanud ja kirjastanud raamatu „Rebaste kasvatus majandusliku tuluallikana“.

E. Martin.

Käsijulge vabalt elutsev faasanikukk.

Dr. A. Oldekop.

Väga lahkuminevalt käsitellakse kirjanduses jahifaasanite vaimseid omadusi. Vanemad autorid Dietrich aus dem Winckell'i, Naumann'i ja Brehm'iga ees-

otsas kirjeldavad teda kui rumaluse, nürimeelsuse, häbematususe ja isegi „tänamatususe“ esindajat. Uuemad kirjani- kud — má nimetan siin ainult Gott-

schalk'i ja Holze't — asuvad risti vastupidisel seisukohal. Nad kriipsutavad alla selle toreda jahilinnu kavalust ja leidlikkust, kes eriti ajujahtidel meis-

Noorte faasanite esimene elumaja.

terlikult end oskab varjata ja nii mõnelgi jahimehel peagu käte vahelt välja libiseb. Gottschalk ütleb ta kohta järgmist: „Meie jahifaasan ei ole kaugeltki rumal, küll aga väga tänulik jahilind, tänulik rahu, kaitse ja hooldamise eest metsas, mille juures ta peatselt inimesega koduneb.“

Säärased lahkuminevad vaated põhjnevad faasanite väga mitmekesistel isiklikel omadustel. Kes kauemat aega on tegelenud faasanite kasvatuses, see on võinud märgata, kui võrd lahkuminevad nii kujult kui iseloomultki on isegi ühe ja sama vanematepaari järeltulijad. Noorte poegadena on nad veel kõik väga ühtlaselt usaldavad ja julged, mida suuremaks nad kasvavad, seda sügavamaks lähevad ka vahed nende iseloomus: ühest ja samast pesakonnast on üks lind julge ja usaldav, mänguajal isegi kallale tungiv, kuna ta vend on äärmiselt kartlik ja selleks ka alati jääb.

Alloleval pildil kujutatud faasanikukk on üheaastane. Mänguaja kestes näitas ta üles nõnda palju julgust, et tungis igale inimesele, eriti aga lastele, kallale ja kostitas neid tunduvate nokalöökidega. Mänguaja möödumisel kadus jälle igasugune vihavaen ja kukk muutus nagu varemgi äärmiselt usaldavaks. Seejuures teeb ta teravat vahet oma ümbruse elanike vahel. Näiteks nopib ta mul toitu käe pealt, nagu pildilgi näha, olgu mul riietus missugune tahes, teiste juures ta seda ei tee. Huvitav on märkida ka asjaolu, et kukk minu vabalt ümberjooksvaid jahikoeri põrmugi ei karda, kelledega ta juba noorest east on harjunud. Samuti jäta- vad koerad kuke täiesti puutumata.

Autor faasanikukega.

Põdrajaht Ida-Siberis.

P. Erik.

Üks suurepärasemaid täisürgaja jahimüstikaid on põdrajaht Ida-Siberis. Sel pole midagi ühist põdrajahiga meie kodumaa metsades enne maailmasõda, millal põtru elutses meil veel karjakaupa ja nendele peeti jahti

nagu veidi peruks läinud kariloomadele. Põdrajaht Ida-Siberis sünnib suurelt osalt pimedal ajal, alates pärast päikese loodet ja lõppedes hommikuse valgusega.

Põdrajahi aegadest tuleb ära märkida kaht

perioodi, millele kohalike küttide poolt on antud erinimetused: 1. jaht pantidele, 2. jaht mõirgele.

Jaht pantidele sünnib kevadel maikuus, ajal, millal põdra sarved veel lõplikult pole luustunud. Neid sarvi nimetataksegi „pantideks“. Küttidel sel ajal pole tähtis põdra nahk või liha, vaid sarved — „pandid“. Endisel ajal maksid niisugused õigel ajal lastud „pandid“ 100—150 rubla. Nad osteti ülesostjate poolt metsaveergudel küttidelt ära, keedeti asjatundjate poolt seguks ja toimetati edasi Hiinamaale arstirohtude valmistamiseks. Ülesostjad, enamasti hiinlased ja korealased, kes kevadeti jahirajoonides ringi liikusid, toimetasid oma kauba edasi salaja, sest jaht „pantidele“ sündis jahiseaduses keeldud ajal. Et see jaht oli aga väga tulutoov, siis ei küsitud keelujast. Põtru elutses Ida-Siberis eriti palju Ussuuri jõe harude ülemistel jooksudel, mis oma alguse saavad kõrge Sihotaliini mäeseljandiku õhtupoolselt veerelt. Seal, maa seest välja immitsevail soolase vee allikaül käivad nad muda lakkumas karjade kaupa ja teerajad nende allikate juure on mõnel pool sisse sõtkutud nagu meil külavahelised karjateed.

Vaatamata põtrade rohkusele, pole nende küttimine kaugeltki kerge. Soolaste kohtade juure tulevad nad välja ainult öösel. Ka heinamaa-veergudele kevadist noort rohtu sööma ilmuvad põdrad pärast päikese loodet. Kütt peab endale koha varitsemiseks otsima alla tuule. Haistab aga ettevaatlik loom küti lähedust, kaob ta metsa alla tagasi. Lasta tuleb enamasti pimedas. Seepärast asetatakse püssi kirebule aines, mis öösel valgendab (fosforit), kuid tabada on pimedas ikkagi raske.

Põtrade varitsemine metsaveergudel ja eriti ürgmetsas soolaste kohtade ääres, pole kaugeltki alati hädaohtu jaht, sest põtradele jahti pidama ei ilmu mitte üksnes inimene — kütt — vaid ka Ida-Siberi suurim murdja — tiiger. Metsades asetatakse valvekohad enamasti puu otsa, kuna heinamaaveergudel liigutakse mitmekesi koos. „Pantide“ eest ei makstud asjatult kõrget hinda, kütil tuli üle elada vahest nii mõnigi ärev silmapilk. Kujutelge kuuvalget ööd ääretumas taigas. Fantastilised varjud katavad maad, sammu kümme küttist eemal ümbritseb teda aga pilkane pime taiga. Vaevalt kuuldavalt kohisevad puud. Kütt on oma asendi valinud hästi peidetud kohta, laskepiiri ees läigib selgesti soolase vee allik. Äkki kuuleb kütt mõ-

nikümmend sammu eemal metsa all tasast oksa praksumist. See ei ole tuule töö, oks on kindlasti murdunud läheneva looma jala all. „Pandid“ tulevad! Kütt hoiab hinge kinni ja kardab tasemast tasemini olles, et loom kuuleb ta kõvendatud südamelööke. Äkki kostab aga küti selja tagant järsk kõhataoline vihane urin. Kütt ehmuab nagu piitsalöögist, mis laksataks kaela kodu kamina ees vaikselt unistajale. Tiiger on lähedal ja on avaldanud oma pahameelt, et kütt teda saagi varitsemise juures on eksitanud. Kui kütt juhtub olema puu all, ronib ta orava kiirusega puu otsa. Selleks ööks on jaht mokas, kuid kütil tuleb puu otsas istuda hommikuse valgeni. Kui ühel ööl õnnestub kütil põtra tabada, siis võib olla kindel, et teised põdrad enam selle aasta pantimise ajal sinna välja ei tule. Soodsaid kohti leidub metsades palju ja põdrad valivad endile uue maiustamiskoha, mis küttidele jääb teadmatuks seni, kui uued teerajad selle viimaks ära annavad. Jaht pantidele algab maikuus. Kaovad ülesostjad, kaovad ka kütid metsadest.

Jaht „mõirgele“ sünnib sügisel, põtrade jooksuajal. See algab septembrikuus ja kestab nädalat paar. Siberi põder (*Cervus elaphus*) erineb väliselt meie maa põtradest väga vähe, kuid häälel, mis ta laseb kuulda jooksuajal, pole midagi sarnast meie maa põtrade häälega. Isapõdrad mõirgavad Ida-Siberi metsades vastastikku sel ajal, nagu küläsõnnid karjamaadel. Kõlalisel on Siberi põdra häälel sarnadust meie lehma ammutamisega. Lehm võtab aga ainult ühe noodi alt üles ja, hinge tagasi tõmmates, kisub teise alla. Siberi põder võtab aga neli nooti alt üles ja alles viiendaga hinge tagasi lastes tõmbab ühe noodi sügavale alla. Ta-raa-raa-raaa-rah! mõirgab põder mägestikus ja see mõirge kuulub sealt 5—6 kilomeetri taha nagu pasunahääle. Kohalikud kütid ongi õppinud seda häält järele tegema kasetohust meisterdatud pasunaga. Looma häält järele tehes ei puhuta hinge endast välja, vaid tõmmatakse endasse sisse. Osaval harjutusel on raske vahet teha, kus põder karjub või kus kütt meelitab põtra ligi.

Jaht mõirgele sünnib ka öösel. Pärast päikese loodet hakkab mägestikust kuuluma põtrade mõirgeid. See läheneb metsaäärsele lagedalle kohtadele, kuhu sõnnid kokku tulevad jõudu proovima. Lagendike ääre asetub ka kütt ja puhub pasunat põtradele vastu. Varsti vaikib kütt, kuid vana sõnn mõirgab

öö läbi metsaveerel, rigistab ja plagistab hambaid kokku ja — kui muud vastast ei ole — lõhub põõsastikku. Küttil tuleb põtra nüüd öö otsa silmas pidada ja katsuda ette aimata, kuhu ta hommikuse hämarusega võiks välja minna, et siis põtra kuuliga tabada. Ka sel jahil on inimeküttil kaaslasteks „metsaproua“, nagu tiigrit kohalikud elanikud armastavad nimetada. Vanad kütid tõendavad, et tiiger isegi põdra mõirget püüdvat järele teha ja seega põtra endale ligemale meelitada, kuid mõirge lõpp ei tulevat „metsaproual“ hästi välja: muutuvat urinaks. Kuid sel aastaajal liigub tiiger rohkem metsiku mägestiku piirides ja kütid tunnevad end hästi rohulagedike veergudel, kus nad, haaratud jahikirest, lödisevad ööd läbi hallast külmanuks muutunud pikas rohus. Kuid ka siin peab olema jahimehega õnn, et põtra tabada, ja tihti juhtub nii, et siis, kui kütt arvab, et põder tal juba on käes, loom äkki vaikib ja poeb tagasi kaugeisse metsakolgastesse, kust ta mänguplatsile välja oli tulnud.

Minul oli korä juhust põtra lasta mõirge ajal õhtupoolsel ööl. Põder jooksis metsaveerelt lagendikule ja seisatas hetkeks, et ümber vaadata, kas õhk on puhas. Samal ajal lasksin põdra, kes öises udus paistis määratu suur. Põder kukkus, kuid enne kui ligi sain, hüppas üles ja kadus metsa. Kahju oli ääretu, kuid ööpimeduses ei otsi keegi haavatud

loomu ürgmetsade padrikust. Hommikul ilmus minu laagrisse kaks jahimeest, vanaausulist, ja teatasid, et nende koer oli leidnud üles minu poolt lastud põdra, mida nad õhtul ka metsa ääres olid hiilinud. Olgugi et Siberi vanaausulised olid väga ausad inimesed, ei puudutanud nad minu poolt lastud põtra veel teisel põhjusel: põdra sarvedel oli 13 haru. Halb arv! Jahimees on ebausklik ja oma edaspidist jahihõnne ei või lasta minna rikki ühe põdra pärast.

Olgugi et metsikuis kohtades Ida-Siberis elutses põtru väga palju, oli juba tsaari ajal Siberis kindlaks määratud põtrade ja kitsede tarvis jahireservaatmetsad. Põtrade ja kitsede hävimine ei olnud muidugi kuigi suur küttide läbi, olgugi et sel maal tegutses veel elukutselisi kütte. Just niisama nagu meil hävis seal mõnel talvel palju loomi sügava lume tõttu. Sel ajal võtsid need loomad ette pikki rännakuid ühest asukohast teise — põhjast lõuna poole, et leida paremaid söödamaid. Siis hävitasid põtru ja kitsi karjade kaupa metsakolgastesse asutatud külade elanikud, kes väsinud loomi — eriti kitsi — hävitasid hangude ja kirvestega, ja külakoerad tegid sama tööd, mis teevad karjakraantsid kevadeti meiegi metsades. Seetõttu vähenes põtrade ja kitsede arv tunduvalt Ida-Siberi koloniseerimisega, olgugi et küttimine seal, eriti põtrade peale, pole nii kerge kui meil.

Hea vahetõrd metsaõlema ja salaküti vahel.

A. Janson.

Aastat kolmkümmend viis tagasi asusin metsaõlemana oma esimesele teenistuskohale. Täis tahtejõudu ja armastust oma kutse ja looduse vastu astusin tegevusse metsa ja jahikorralduse alal. Ühes osas minule alluvas metsas oli kena metsisemängu koht, mille metsised aastasadu olid valinud oma armsamaks mängu- ja turniiripaigaks. Metsis on ju see omapärane lind, kes mängu hooajal ei soovi ümber hulkuda, vaid annab oma igahommikusi kontserte kindlas ringkonnas, kus tema armsamad elutsevad, ja kuulab oma kallimate erootilisi hüüdeid.

Nii ka minule alluvas metsas. Kahjuks on aga niisugused kohad salaküttidele väga hästi tuntud ja nemad põmmutavad, kui valju valvet ei ole, viimse laulva kuke maha. Asusin oma teenistuskohale just kevadel, s. o. metsisemängu hooaja haripunkti puhul. Minu 25

metsavahist teadis ainult üks mainitud metsisemängust, kuna teised polnud üldse suuremad jahimehed. Temaga siis asusin ühendatud jõul puhastustööd tegema. Panin oma rajoonis valjema jahiloomade kaitse maksma ja jälgisin salakütte halastamatult. Lühikese ajaga läks mul korda suurema osa salaküttide asukohad teada saada ja neid silmas pidada.

Ja ma pean tunnistama, et minu teguviisi ei jäänud viljata. Juba kolme-nelja aasta järele rikanes mets jahiloomadest tunduvalt. Olin nii töötanud pikemat aega, siis arvasin viimaks paraja aja olevat metsaomaniku kutsuma jahile.

Oli udune aprillikuu hommik, kui metsaomanikuga seltsis sammusime metsise rajooni poole. Mängukoha lähedale jõudes aeglasta-

sime samme ja kuulatasime iga paari minuti pärast, kas isand Urogallus juba on ärganud ja oma häälepaelu hakanud korraldama. Kahjuks polnud aga kihku ega kahku kuulda ja me hakkasime juba närvitsema. Minu printsipaal arvas juba, et seal metsist pole olnudki, või kui, siis see juba salaküttide poolt on ära notitud. Mina raputasin haavunult pead ja toonitasin, et olen metsa salaküttidest puhastanud. Seal otse meie nina ees oleva kuuse otsast kõlab tuntud tikat-tikat ja sellele järgneb kirglik ihumine, — tähendab, metsis on olemas ja otse käega katsutavas läheduses. Metsis laulis kui pöörane, aga kõigi pingutuste kiuste ei näinud meie tema sabasulgigi, sest hommik oli hämar ja udune ja metsis istus tiheda kuuse ladvas.

Seal kõlas teiselt poolt kuuske kõva kärakas ja mütsudes kukkus metsis meie jalgade ette nagu mätas. Me olime keeletud sellest üllatusest ega märganud sõnagi lausuda. Meile ei jäetud ka aega oma imestusest toibuda, sest puu tagant ilmus hall vanamees, et oma saak rüpasesse kotti pista. Tegevuse ägeduses ei pannud ta oma ümbrust tähele ega märganud ka meid. Iga jahimees võib aga kujutella minu viha. Mina haarasin vanamehe kraest kinni, raputasin teda nagu tubakakotti, andsin talle vist paar tulistki pealekauba, võtsin temalt püssi, nõjatasin kännu najale ja hüppasin kõige oma keharaskusega selle peale, nii et püssirauad paindusid kõveraks nagu loogad. Vanamees oli aga nii kokkunud, et sõnagi suust välja ei saanud. Viimaks seisukorda taibates ta laskis tagasi vaatamata jalga. Nii sain sellest vihaseimast metsisekütist vähemalt metsiserajonis lõplikult lahti.

Aga vanakuri ise näis temal kuklas istuvat ja teda taga kiusavat. Üsna minu maja lähedal oli märg heinamaa üksikute küngastega. Selle kena paiga olid tedred endale mänguplatsiks valinud. Neid oli seal must sada, sest kaitse oli hea ja loomi rohkesti signud ja vähemalt minu veendumuse järgi ei tohtinud keegi seal nende rahu rikkuda. Mina lasksin sinna paar hagudest varju teha ja reserveerisin selle mängu oma parimaile jahikülalistele. Käisin sagedasti hommikuti eemalt vaatlemas nende ilusat mängu ja kuulamas kontserti.

Aga mänguhooja lõpupoole panin tähele, et tedred olid vähemaks ja aramaks jäänud. See asjaolu tekitas minus kahtlust. Et selgusele jõuda, sammusin ühe varju juure ja

leidsin seal takust püssitrope ja muid kahtlasi jälgi, mis tõendasid, et ka siingi salakütid jultunud viisil oma musta tööd olid teinud. Minu kahtlus langes jällegi Kaarli peale. Tema tundis kõige paremini mu eluviisi ja tegevust. Tema teadis, et ma iga laupäev kodunt ära sõitsin ja koju tulin kas pühapäeva õhtul või esmaspäeva enne lõunal, sest tema elas maantee ääres ja nägi iga minu sõitu. Tema oli aga seekordki arve ilma minuta teinud. Sõitsin järgmisel laupäeval, nagu harilikult, kodunt välja, tulin aga öösel kella ühe paiku vaiksesti koju tagasi, rakendasin ise hobuse lahti ja panin talli, tõmbasin veesaapad jalga ja läksin mänguplatsile varju. Aeg oli veel varajane. Üksikud metsanepid tõmbasid üle heinamaa ja eemalt oli juba mõne üksiku tedre häält kuulda. Hommik oli äärmiselt ilus, idas muutus taevast valgemaks. Kogu looduses valitses pühalikkus ja kõik oli kena, aga Kaarel ei tulnud. Arvasin juba, et olin asjata oodanud, kui eemalt kuulsin samme vesisel heinamaal. Minu süda põksus kuuldavalt ja äge viha paisutas mu rinda. Ei kestnud kaua, kui vana Kaarel oksad lükkas kõrvale ja oma nina varju pistis. „Tere, Kaarel!“ kärgatasin mina vihasele, haarasin vana kraest kinni ja konfiskeerisin ta püssi.

„Kulla pai härra,“ klanis Kaarel, „ei iialgi enam jahile lähe. Andke andeks!“ „Kasi koju ja pea meeles, et kui veel sind taban, siis läheb sul rähalamini.“ Vanamees oli rõõmus, et terve nahaga pääsis, ja pidas ka sõna.

Kirjeldatud juhtumist olid mõned aastat möödunud ja vana Kaarel oli üsna kõssi vajunud.

Ühel ilusal augustikuu lõpupäeval sõitis minu printsipaal minu juure ja teatas, et tema majas pühapäeval varrud olevat ja tema tahtvat oma külalisi muuseas ka tedrepraega võõrustada. Seepärast ta palus mind temale vähemalt 6 noort tetre lasta. Ma ütlesin, et noored tedred on juba täiskasvanuks saanud ja poole versta tagant juba lendavad koera eest üles. Aga lubasin siis katsuda.

Järgmisel hommikul vara läbisin oma parimad tedrepartiid, kuid mitmetunnise rännaku järele ei saanud tedre sabasulgegi. Väsinult ja tusaselt pöördusin koju tagasi. Pärast lõunat aga läbis mu aju suurepärase mõtte. Ma saatsin vanale Kaarlile kutse minu juure tulla. Ei kestnud ka kaua, kui Kaarel astus minu kabineti uksest sisse. Oli näha, et mees on rahutu: kas piinas teda ta must

Kirjanduslik ringvaade.

Гулисавили, В. (Gulisašvili) — Новые данные об осине.

(Uusi andmeid haavast.)

Ажакірі — „Лесное хозяйство и лесная промышленность“ (Metsamajandus ja metsatööstus) — № 5/6 — 1931.

Haab on viimasel ajal kujunenud väärtuslikuks puuliigiks, andes eksportmaterjaale, mistõttu ta ka enam tähelepanu leiab, kuid hinnas on ainult tervetüvelised haavad, selliseid leidub aga vähe.

Tuginedes endise Paše-Kapetski õppe- ja katsemetskonna andmeile võib tähendada, et juurevõrsest tekkinud haabadest juba 6-al eluaastal on 100% mäda südamega või mädade kohtadega tüves. Seemneist kasvanuil esineb mainitud pahe palju vähemal määral. Juurevõrsest tekkinud haabadel tungib mädanik, puidu kohesuse tõttu, sügavale, kuna ta seemnest kasvamisel lokaliseerub. Nii kuuluvad terved tüved ainult seemnest kasvanud puile, kuid viimaste arv on piiratud, olenedes seemne vähesest idanemisvõimest. Eeldades, et haab igal aastal kannab rohkesti seemet, pöördi vähe tähelepanu ta seemne idanemisvõimele.

Gulisašvili, kes 5 a. kestusel ülalnimetatud metskonnas uuris haava bioloogilisi omadusi, toob viimase seemnekandmise üle järgmisi

andmeid: 1928. a. oli seemneaasta; 1929. a., vaatamata soodsatele kliimaatilistele tingimustele, haavad seemet ei kannud; 1930. a. kandis seemet seemnest kasvanud 120-a. istandustes üksikud IV ja V kl. valitsevad puud. Nii esinesid haabadel seemneaastad mitte sagedamini kui iga kolme aasta tagant.

Teiseks faktoriks, mis vähendab üldist seemne hulka, on vähene emapuie arv. Nimetatud metskonnas tekitas suuri raskusi kümnete ha haavametsadest emaecksemplaaridega proovitiükkide leidmine. Emapuie arv proovitiükkidel oli haabade üldarvust võrdlemisi väike, nagu allpool näha:

Proovitiükkide nr-id — 1, 2, 3, 4, 5, 6 ja 7.

Emapuie arv — 41, 29, 25, 12, 5, 2 ja 0,3.

Proovitiükkide suurus — 0,1—0,5 ha.

Seemne idanemisvõimest. Vastavalt A. Bogatovi andmeile on maksimaalne haavaseemne idanemisvõime 53%, mis poole aasta kestusel langeb nullini.

Veidi erinevad mainitust on Paše-Kapetski metskonna andmed. Seal oli idanemisvõime protsent 1928. a. I kl. valitsevail puül järgmine:

Puude vanus . . .	60 a.	70 a.	90 a.	120 a.
Seemne idanemisvõime (%) .	93	84	78	87

südametunnistus või ei olnud ta omaaegset tuulutamist veel lõplikult unustanud. Lühidalt, Kaarel kõhatas ja küsis mu soovi järele. Mina näitasin sõrmega oma püssi ja jahitasku peale ja küsisin, kas ta neid riistapuid tunneb. Kaarel vahtis taipamatult kord minu, kord mu püssi peale ega saanud aru, mida ma õieti temalt tahan. Mina ütlesin: „Kaarel, sina võtad minu püssi ja koera, lähed homme hommikul metsa ja tood mulle vähemalt 6 noort tetre, kui enam, seda parem.“

„Miks härra mind vanainimest tõgab? Olen oma jahikire pärast elus küllalt kannatanud, aga nüüd on lõpp.“

Mina selgitasin Kaarlile väheste sõnadega asjaolu ja Kaarel haaras selle peale noorusliku väledusega minu püssi ja jahitasku ja tormas uksest välja. Mu koer teda ei hu-

vitanud. Järgmisel päeval pärast lõunat tõi Kaarel mulle 7 noort tetre. Ma andsin talle kena jootraha ja meie olime mõlemad väga rahul. Umbes aasta pärast seda juhtumit rändas Kaarel sinna maale, kus on igavesti haljendav mets metsistega ja tuhandete teiste lindudega ja kust keegi jahimees enam tagasi ei tule.

Paar aastat hiljem istusime koos lõbusas jahiseltskonnas, kus ka minu printsipaal ei puudunud. Tema aga kiitis igal pool minu jahiosavust, milline asjaolu mulle juba veidi piinlikuks oli läinud. Ma jutustasin siis viimaks selle tedreloo avameelselt kogu seltskonnale ja nimelt, et ma tol korral need tedred lasksin hõbekuulidega ja et mu laskeosavus sel puhul just väga suur ei tarvitse-
nud olla.

Nagu näha, on alul idanemisvõime protsent küllalt kõrge ja kõigub 78—93%. Seemne varisemisel kahaneb idanemisvõime protsent järgmiselt:

Seemne korjamise

aeg . . . 2/VI 2/VI 3/VI 7/VI 8/VI 9/VI

Idanemisvõime

(%) . . . 80 90 88 98 93 48

Seega on seemne idanemisvõime varisemise keskel kõige suurem, kuna varisemise alul ja lõpul ta on märksa vähem.

Seemne idanemisvõime langusest. Seemet lahtistes nõudes hoides langes idanemisvõime (%):

	4/VI	16/VI	12/VII	20/VII
60-a. I kl. valits. puult	93	32	2	0
120-a. „ „ „ „	87	28	0	—

Nii langes idanemisvõime 93%-lt 1½ kuu jooksul 0. Arvatavasti langeb looduses idanemisvõime veel kiiremini.

Harvad seemneaastad, piiratud emapuie arv, kiire idanemisvõime langus põhjustavad vähese seemnest kasvanud haabade arvu, andes ülekaalu juurevõrseist tekkinuile.

Seemne kandevõime tõstmise abinõud. Üheks seemne kandevõime tõstmise abinõuks on emapuie ringistamine. Paše-Kapetski metskonnas kandsid ringistatud haavad 4 a. kestes järgimööda seemet. Seemne idanemisvõime oli 70%—80%. Isegi seemne rohkus näis olevat suurem kui ringistamata haabadel. Seega taotleksime ringistamisega 1) sagedamat ja 2) rohkemat seemnekandmist ja 3) takistaksime juurevõrseist haabade tekkimist.

Haavaseemnehoiust. Seemne alahoidmist katsetas sama metskond järgmiselt: 1) Seeme hoiti klaaspurkides ülepuistatult liivaga, mis steriliseerimise eesmärgil oli 200° C kuumentatud. Purgid, korgitud ja parafiiniga üle valatud, kaeveti 0,5 m sügavusse maasse. Nelja kuu pärast oli idanemisvõime 18% langenud, mõnedes proovides isegi 0. 2) Samuti pakitult hoiti seemneid järve põhjas. Siin langes idanemisvõime veel kiiremini.

Parimaks seemnehoidmise meetodiks, mille juures seeme 2 a. kestusel ei kaotanud oma esialgset idanemisvõimet, osutus: klaaspurgi põha asetati kloorkaltsium (CaCl₂), kaeti paberiga ja siis — seeme. Purk, korgitud ja parafiiniga üle valatud, hoiti kuival kohal. Selline hoidmisviis ei nõua ka suuri kulusid.

V. Mutt.

N. Semit — Iesträdāšanas dziļuma un apsegšanas iespāids uz priēžu sēklu dīgšanu un dikstu attīstību.

(Pinnasesse asetamise ja katmise mōju māniseemne idanemisele ja seemiku arenemisele.)

Koguteos „Mežsaimniecības rakstu krājums“ V. 1927.

Autor tähendab sissejuhatuses, et tähelepanekud männi vabakülvi idanemises ja arenemises näitavad väga mitmesuguseid resultate, vaatamata ühiseile algtingimustele (kasvutingimused, ilmastik, seemne headus jne.).

See asjaolu põhjeneb autori arvamisest mitte küllaldases pinnase ettevalmistuses või valesi käsitletud külvi viisis.

Edasi kirjeldatakse Läti riigimetskonnades tarvitavat maapinna ettevalmistuse ja külvi meetode paljasraietel, võrreldakse saadud resultate tulemustega Läti ülikooli õppe- ja katsemetskonnas, kus on tehtud mitmesuguseid katseid seemnete katmisega.

Autori arvates on metsanduslikus kirjanduses seemne katmise kohta esitatud andmed väga kõikumad ja sellele tähtsale küsimusele on liig vähe tähelepanu pöördud.

See põhjustas õppe- ja katsemetskonna taimeaias oma maa olude kohaselt katsete korraldamise. 48 à 1 ruutm. suurte katselappidel kaeti seemned 5, 10, 15, 20, 25, 30 ja 40 mm paksuselt liivaga, savika liivaga ja huumusega; seemne idanemine oli 70%.

Resultaadid olid järgmised: kõige õhema kihiga kaetud külvi idanes kõige kiiremini, puhta liivakattega külvi tõusis mõni päev varem teistest. Liivaga kaetud külvi andis relatiivselt kõige suurema arvu taimi, kuna kõige vähem — huumusega kaetud külvi. (Vahekord oleks: puhas liiv : savikas liiv : huumus = 3 : 2 : 1.)

Kõige soodsamaks sügavuseks ehk katmispaksuseks osutus: puhtal liival 5—10 mm, savikal liival 10—15 mm, huumusel 20—25 mm. — Võis tähele panna, et kõige varemalt tärganud taimed omasid kõige pikemaid juuri, s. o. esimesed taimed olid üldse pikemad, arvates okastest kuni juurte otsadeni. Taimede üldpikkus üksikülvi katselappidel oli analoogiline idanemiskiirusele. Lõpuks tähendab autor, et seemneid ei tuleks linnude, hiirte või muu hädaohu põhjustel katta liig madalalt või sügavalt, vaid kõige soodsam asetamis-sügavus oleks 10—15 mm. Muidugi ei ole võimalik teostada kindlat katmissügavust, eriti käsikülvil.

B. Koljo.

Teated puuturult.

Rahvusvaheline puuturg aastavahetusel 1931/32.

A. N.

Saksamaa.

Saksamaad on vana traditsiooni järgi seni ikka peetud puu sisseveo maaks. Tegelikult võib teda niisama hästi pidada ka puu väljaveo maaks. Tõendus selleks leiame äsja puhkenud Saksa-Sveitsi tollitüüsi, kus saksa puu väljaveo küsimus on tähtsaimaid vaidluspunkte, ja mõjus, mis saksa puuturule avaldasid prantsuse puu sisseveo kontingendid.

Kuna Saksamaa võõrast puud vedas sisse peamiselt tööstuslikeks otstarbeiks, siis pidi tööstuses valitseva kriisi süvenemine, mis otsemat väljendust leiab töötute arvu kolossaalses tõusus (15. dets. 1931. a. 5.349.000 töötut 3.977.000 vastu aasta varem), ka puu sisseveole avaldama paratamatult mõju. Ja tegelikult näemegi saksa 1931. a. puukaubandust arenevat alatise kahanemise suunas. Sissevedu moodustas vaid murdosa sellest, mis veeti sisse varemil aastail, ja hinnad — need näitasid enneolematut langust: ehituspalkidelt kuni 45% ja sorteerimata laudadelt (Baieris) kuni 30% (RMk. 35 kuni 37 pealt RMk. 24—26 tihumeetrilt).

Itaalia.

Puu sissevedu 1931. a. algusest kuni oktoobri lõpuni näitab, võrreldes 1930. a. sama ajaga, umbes 27% langust: 1.317.458 tonsilt ja 517.149.293 liirilt 1930. a. esimesel kümnel kuul on sissevedu läinud tagasi 962.280 tonsile 336.764.972 liiri väärtuses. Aasta bilanss peaks andma protsentuaalselt veelgi suurema sisseveo kahanemise, kuna viimased kaks kuud möödusid eriti surutud meeleolus.

Ehitustegevus isegi maavarisemisel laastatav rajoonis on kapitali puudusel tugevasti kokku tõmbunud, milline asjalu sisseveo suurusele ei saanud jääda mõjumata. Kuid samuti ei saanud jät-

ta mõju avaldamata ka see ohjeldamatu võistlus, mis valitses importeerivate maade vahel ja mis paiguti kujunes täieliseks vähempakkumiseks ja seega ostjaskonnas igasuguse ostutahte hävitamiseks.

Mis puutub hindade langusesse, siis kõigub see samuti 25—30% ümber. Nii langesid näiteks austria päritoluga sorteerimata laudade hinnad aasta jooksul S. 61—62-lt S 45-le ja servatud ehituspalkide hinnad S. 50-lt S. 33-le tihumeetrilt.

Prantsusmaa.

Metsamaterjaalide sisseveo kontingendid 1932. a. peale on kindlaks määratud ja välja kuulutatud. Igale metsaeksportmaale on määratud osa, mis vastab tema 1925.—1929. a. keskmisele väljaveole Prantsusmaale, vähendatult ühe kolmandiku võrra. Aasta kontingenti ei lubata aga korruga sisse vedada, vaid see on vastavalt viie aasta keskmisele sisseveole jaotatud ära veerandaasta osadesse. Erandina on lubatud ka üle kontingendi sissevedu, kuid normaalsest kõrgema tolli eest.

Edasi on nähtud ette tõsta metsamaterjaalidelt läbikäigumaksu seniselt 2 protsendilt 6%-le. Seejuures olevat kavatsus maksusumma kindlaksmääramist teostada mitte materjaalide ostuhinna alusel nagu seni, vaid seatavat sisse ja määratavat kindlaks ühtlased normihinnad, mis olevat niivõrd kõrged, et maksumus tegelikult võrduks kuni 10%-le.

Peale eelnimetatud kitsenduste tuleb metsakaupmeestel Prantsusmaaga lepingute sõlmimisel arvestada ka veel seda, et prantsuse impordööridele on tehtud teatavaks valitsuse korraldus, mille järgi arvete õiendamine maadega, kus on maksma pandud deviiside kitsendused, on võimalik vaid valitsuse loaga.

Metsamaterjaalide hinnad.

Suurmüügihindade noteerimine 28. I 1932.

Koha nimetus	Okaspuupalgid tm		Paberipuu ruumimeeter		Propsid rm	Kasepakud tm	Haavapakud tm		L a u d u/s stand. franko saadud
	Ø15—23 sm	Ø24 sm. ja üle	Ø10—14 sm	Ø15 sm. ja üle			Eksport	Tikuvabrik	
Tallinn, Pärnu Raudteejaamades . . .	Kr. 8.—	Kr. 9.—	—	—	Kr. 3.50—3.80	—	—	—	Kr. 80.—100.—
Peipsi järve kaldal. . .	„ 5.—	„ 6.—	Kr. 3.35	Kr. 4.85	—	Kr. 8.5—11.5	Kr. 10.—	Kr. 8.—9.—	—
	„ 4.80	„ 6.—	—	—	—	—	—	—	—

Väikemüügihindade noteerimine 28. I 1932.

Koha nimetus	Ehituspalgid tm		Prussid tm	Hööveldatud laudad tm		Hööveldamata laudad tm			K ü t t e p u u d r m						Vaguni viisi
	Ø15—20 sm.	Ø21 sm. ja üle		I sort	II sort	I sort	II sort	III sort	I	II	III	IV	V	VI	
	Tallinn . . . Raudteejaam. laia- ja kitsaroop. . . . Sonda - Mustvee ja Laiksaare liinidel Peipsi kaldal Kuresaare turul . . .	11.—		12.—	28.—	34.—	29.—	28.—	25.—	18.—	5.40	4.30	4.10	3.60	
	—	—	—	—	—	—	—	—	4.10	3.40	3.10	2.60	2.00	1.30	
	3.50	6.—	—	—	—	—	—	—	3.60	3.00	2.60	2.20	1.60	0.95	
	5.—	5.50-5.80	—	—	—	—	—	—	4.10	3.70	—	—	—	—	

Metsamaterjaalide hindade noteerimine 13. II 1932.

Inglise naela langus ja Rootsi metsamaterjaalide hinnad.

Ühenduses naelsterlingi langusega näitavad rootsi metsamaterjaalide müügihindade järgmist kõikumist: septembris 1931 — 106, oktoobris 112, novembris 116 (aluseks 1913. a. = 100). Seega siis hinna tõus umbes 10% suuruses. Kui aga hindade muudatused viia üle kulla alusele, saame hinna tõusu asemel kuni 15%-lise hinna languse: septembris 106, oktoobris 96 ja novembris 90.

Inglise sisseveo langus.

1931. a. Inglismaa importeeris metsamaterjaale £ 29.144.442 väärtuses ja aasta varem £ 42.744.541.— väärtuses. Seega näitab viimase aasta sissevedu kuni 31,7%-list langust.

*

Rootsi vedas möödunud oktoobris metsamaterjaale välja vaid 53% ulatuses 1913. a. normist.

Lõpp põhja tselluloosi kartellile.

1. märtsil 1932. a. lõpeb kolm aastat tagasi Rootsi, Soome ja Norra tselluloosivabrikute vahel sõlmitud kokkulepe, mis nägi ette ühtlase poliitika nihästi toodangu suuruse kui ka müügihindade alal.

Ei saavutatud kokkulepet. Stockholmist saadud teadete järgi on Rootsi-Soome-Vene läbirääkimised, millede eesmärgiks oli kõrvaldada omavaheline võistlus Euroopa puuturul, nurjunud, kuna ei suudetud kokku leppida väljaveo kontingentides.

Tegevusvabandus Danzigi eksportööridele.

Danzigi metsaeksportööride ühingu peakoosolek 8. jaan. on otsustanud oma liikmeile müügihinna määramiseks jätta vabad käed, kuna selgus, et hindade kindlaksmääramine kulla alusel on võimatu.

Austria saematerjaalide väljavedu langenud 20,3⁰/₁₀.

1931. a. 11 kuu kestes veeti Austriast välja okaspuu saetud materjaale 6.550.854 m. tsentnerit S. 72.488.000 väärtuses 8.233.744 m. tsentneri ja S. 122.419.000 vastu aasta varem. Seega väljaveo langus kaalult 20,3% ja hinnalt 41,6%.

Austria väliskaubandus.

1931. a. 11 kuu jooksul on Austria metsasaadusi vedanud välja 11.357.179 kvintaali S. 95.110.000 väärtuses (aasta varem 16.335.746 kv. S. 172.894.000) ja samal ajal neid vedanud sisse 1.080.942 kv. S. 14.871.000 väärtuses (aasta varem 1.134.156 kv. S. 17.199.000 väärtuses). Kuigi metsasaaduste väljavedu on langenud kuni 30% (väärtuse järgi isegi kuni 46%), on metsasaadused siiski tähtsaimaid Austria kaubaartikleid.

Venemaal 24 uut saeveskit ja puutööstust.

1931. a. esimese 8 kuu jooksul on Venemaal avatud 225 uut tööstusettevõtet 1,8 miljardi rubla väärtuses. Nende uute ettevõtete seas on 24 puutööstust 2.414.000 m³ toodanguvõimega.

Poola metsamaterjaalid Ameerikasse.

Poola metsaeksportööridel on õnnestunud esimene kokkulepe ameerika ostjatega. Seni on küll müüdud vaid 990.000 kj., kuid lähemal ajal loodetakse seda arvu täiendada veel 4.000.000 kj-ga.

Märkus: 1 tons = 1000 kg; 1 m. tsentner = 1 kvintaal = 100 kg.; RMk. = Saksa riigimark = 88 senti; 1 liir = 20 senti; S = austria šilling = 51 senti; £ = inglise naelsterling = Kr. 12.66.

Mitmesugused teated.

Uued metsateadlased.

1) 30. jaanuaril 1931. a. kaitsis metsaosakonna üliõpilane Johannes Käani oma diplomitööd „Tartu saetööstus 1922.—1930“. Kaitsmine ja töö tunnistati heaks.

2) 30. jaanuaril 1932. a. kaitsis Põltsamaa metskonna abimetsaülem Karl Ahlberg oma diplomitööd „Põltsamaa metskond“.

Kaitsmine ja töö tunnistati rahuldavaks.

Trükivigade parandus.

„E. M.“ nr. 1—1932. a. lk. 3 veerg 1 trükitud „fookuseks“ lugeda „targaks seaduseks“.

„E. M.“ nr. 1 — 1932. a. lk. 25 trükitud „Valgamaa kütisalk“ lugeda „Valgamaa Jahimeeste Selts“.

*

Valgamaa Jahimeeste Seltsi juhatus otsustas seltsi liikmete hulgast jäävalt välja heita Hugo Kr. ja Aleksander Tr., kes korduvalt jahiseaduste ja -määruste vastu on eksinud. Mainitud isikud on kohalikus kaitseliidus pealikute kohtadel ja nendele on tehtud kohuseks jahimääruste täitmise järele valvamine, aga mitte jahimääruste rikkumine.

Väljaheidetud ei tarvitatud oma õigust anda asja seltsi peakoosolekule ümberotsustamiseks.

Kust saab kodujäneste tõuloomi?

Viimasel ajal on raskendatud kodujäneste nahkade sissevedu, mille tõttu tundub elav huvi kodujäneste farmide asutamise vastu. E. M. Liidu büroo palub metsamehi teatada, kas kustki on võimalik saada kodujäneste tõuloomi, missugust tõugu ja millisel arvul.

Karusnahkade turuhinnad Tallinnas.

1. Rebase nahad	15—30 kr.
2. Jänese „	25—30 senti.
3. Tõhu „	3—5 kr.
4. Orava „	20—25 senti.
5. Saarma „	40—50 krooni.

Eesti Metsateenijate Ühingu XII üleriiklik kongress

Tallinnas, Pikal t. 42. (Jahimeeste klubis)

6. ja 7. märtsil 1932. a.

P ä e v a k o r d :

Kongressi 1. päev 6. III 32. a. Kongressi 2. päev 7. III 32. a.

Algus kell 10.

1. Kongressi avamine.
2. Kongressi juhatuse ja mandaat-komisjoni valimine.
3. Päevakorra kinnitamine.
4. Riigi- ja omavalitsusteenijate keskliidu ning metsateenijate ühingu keskjuhatuse 1930. ja 1931. a. tegevusaruanded.
5. Keskjuhat. 1930. ja 1931. a. rahalised aruanded.
6. Eelarve:
 - a) liikmemaksu määramine.
 - b) keskjuhatuse 1932. a. eelarve.
7. Tasude küsimus:
 - a) palk ja palgamaa,
 - b) korter,
 - c) laste abiraha,
 - d) vormiriie,
 - e) sõidurahad.
8. Sotsiaalkindlustus:
 - a) haiguskindlustus,
 - b) pension.

Algus kell 10.

9. Organiseerimistöõ:
 - a) organiseerimistöõ selgitamine,
 - b) organisatsiooni distsipliin,
 - c) lipuküsimus,
 - d) ankeetide tulemusi,
 - e) abiandmiskassa.
10. Metsateenijate õiguslik seisukord:
 - a) ülemääraliste instituit,
 - b) metsateenijate kutsele ettevalmistamine,
 - c) uus metsaseadus,
 - d) uus distsiplinaarseadus,
 - e) jahindus,
 - g) vahtkondade revideerimine.
11. Ühingu ettevõtted:
 - a) Konju vanade- ja puhkekodu,
 - b) kuukiri „Eesti Metsa“ 1931. a. rahaline aruanne ja 1932. a. eelarve,
 - c) kuukirja „Eesti Metsa“ 1931. a. tegevuse aruanne ja tegevuse kavad.
12. Valimised põhikirja järele.
13. Valimised riigi- ja omavalitsuse keskliidu saadikute kogusse.
14. Kongressil algatatud küsimusi.

Metsa- ja jahisõbrad,

tellige

„EESTI METS'A“

ainukest Eestis ilmuvat piltidega illustreeritud metsa- ja jahinduse kuukirja.

Iga metsamees ja jahisõber peaks „EESTI METS'A“ lugeja olema.

Kuukiri algas 1932. a. oma 12. aastakäiku laiendatud toimetuse koosseisuga ja on meie kõigi metsanduslike organisatsioonide häälekandja.

Käsitab metsamajanduslikke päevaküsimusi, uuringuid, talumetsandust.

Jahindusosakonna koostamise eest hoolitseb eriline jahindustoimkond.

Looduskaitse leiab pidevat käsitlemist.

Kirjanduslik ringvaade uusimaist teostest.

Metsamaterjalide hindade ja puuturu alaline ülevaade.

Kutsealised teated metsaametnikele.

1932. a. ilmub „Eesti Mets“ senises kaustas ja heal paberil ning maksab aastas 4 kr. ja poolaastas 2 krooni.

Tellimisi võtavad vastu kõik metuskondade kantseleid, kõik vabariigi postiasutused talituse hinnaga.

Kuukirja toimetuse ja talituse aadress:

Tallinn, postkast 97.

Posti jooksev arve Nr. 155.